

De Plaatsnamenstudie in 1953

door H. J. VAN DE WIJER, H. DRAYE
en K. ROELANDTS

In 1953 hebben de *Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie*, het *Instituut voor Naamkunde* en het *Internationaal Centrum voor Onomastiek* te Leuven, de studie van de naamkunde onafgebroken voortgezet.

In het XXVIIe deel van de *Handelingen* (1) werden in het Nederlands o. m. gepubliceerd : de jaarlijkse bibliografische overzichten over de toponymie en de anthroponymie (zie nr. 13 en *Bibl. Psn.*, nr. 14), een studie van de onvermoeibare werker J. LINDEMANS over Romaanse plaatsnamen in de streek van Asse (zie nr. 23), alsmede een anthroponymische bijdrage van de hand van A. CARNOY (zie *Bibl. Psn.*, nr. 4).

Onder de bijdragen, die de Waalse leden der Commissie aan dezelfde *Handelingen* hebben afgestaan, dient vooral de aandacht van de Nederlandse naamkundigen gevestigd te worden op de voortzetting van de bijdragen „Toponymes hesbignons” van ons medelid J. HERBILLON en op de zeer volledige, uitvoerige en critische bibliografie van É. LEGROS „La philologie wallonne en 1952”, waaraan de reeds ge-

(1) Het XXVe deel (1951) van de *Handelingen* werd, wat het Nederlands gedeelte betreft, besproken door M. GYSSELING in *Rev. phil.* XXXI (1953), 301-302.

noemde J. HERBILLON zijn medewerking heeft verleend (1).

(1) É. LEGROS- J. HERBILLON, *La philologie wallonne en 1952. Com. Top. XXVII* (1953), 87-179, mede verschenen in *Dial. belgorom. X* (1953), 187-279.

Zie vooral Toponymie, nrs. 84-113.

Bovendien zal de Nederlandse naamkundige met vrucht de volgende bijdragen over Romaanse plaatsnamen raadplegen :

M. BAUDOT, *Géographie toponymique du suffixe gallo-romain -acum d'après les finales actuelles. Rev. int. Onomastique V* (1953), 161-172.

Interessante kaart op blz. 162.

F. BAIX, *Localités disparues de la province de Namur. Namurcum XXVII* (1953), 33-43.

H. DEMEUDRE, *Le développement de la ville de Namur des origines au début des temps modernes. Ann. Soc. archéol. Namur XLVII* (1953), 5-156, 25 figures.

Rec. S. J. D[E] L[AET], *Archeol.* 1954, I, 180.

Samenvatting van de oudste geschiedenis (*vicus en castrum* uit de Romeinse tijd), vooral op grond van de oudheidkundige ontdekkingen.

J. HERBILLON, Milmort. Une énigme toponymique. *Bull. Le Vieux-Liège* n°s 101-102 (avril-sept. 1953), 234-236.

J. HERBILLON, Toponymes hesbignons XVI-XVIII. *Com. Top. XXVII* (1953), 35-44.

Over *Acosse, Balaine* (< *Bakelaine*) en *Serne*.

A. JORIS, Un problème d'histoire mosane. *Moyen Age LVIII* (1952), 347-361.

Rec. L. GÉNICOT, *Rev. phil.* XXXI (1953), 911-912.

„Problème de l'évolution économique des régions mosanes au bas moyen âge ($\pm$ 1200).”

E. LAMBERT, Les noms de lieux révolutionnaires dans l'Oise. *Rev. int. Onomastique V* (1953), 121-125.

Met lijst van herziene plaatsnamen !

J. LESIRE, Rocour ou Rocourt? *Bull. Le Vieux-Liège* n°s 101-102 (avril-sept. 1953), 239-240.

J. MARTIN, Les vignobles de Wavre au Moyen Age. *Wavriensia II* (1953), 81-89.

Bespreekt eveneens de Waverse plaats- en persoonsnamen die aan de vroegere wijnbouw herinneren.

M. T. MORLET, La toponymie de la Thiérache. *Rev. int. Onomastique V* (1953), 17-27 ; 107-120 ; 185-200 ; 273-280.

Over de *-apa*-namen, blz. 27 ; over het suffix *-acos*, blz. 109 e. v. ; over *-iacus*-formaties afgeleid van Germ. *psn.*, blz. 191-197 ; over de Frankische periode (2 *-ing*-namen, *baki*, *haim*, enz.).

J. VANNÉRUS, Quatre surnoms de localités du Brabant wallon : le Male, le Chenine, le Hérut et le Bole. *Com. Top. XXVII* (1953), 45-66.

M. YANS, Moresnet, ancien centre roman. *Com. Top. XXVII* (1953), 6-7.

Samenvatting van een lezing. De naam wordt verklaard uit oorspr. *Morismavil*, met in het eerste lid een persn.

* * *

Het *Instituut voor Naamkunde* te Leuven publiceerde, in samenwerking met de *Commissie voor Naamkunde* te Amsterdam, de XXIXe jaargang (1953) van de *Mededelingen* (1). Daarenboven liet het Instituut in de reeks *Toponymica*, als nr. 15, verschijnen „Middeleeuwse en moderne straatnaamgeving”, door P. J. MEERTENS en W. MOLL (zie blz. 122); in de reeks *Bijlagen*, als nrs. 37 en 38 de bibliografische overzichten over 1952, als nr. 39 de hierboven genoemde studie van J. LINDEMANS.

In de *Mededelingen* treft men, onder de bijdragen van Noordnederlandse zijde o. m. aan, een aantal merkwaardige studiën van M. SCHÖNFELD over Nederlandse waternamen (zie blz. 123), een bijdrage van S. J. FOCKEMA ANDREAE over kasteelnamen (zie blz. 121), een opstel van J. NAARDING over de veldnamen van Onnen (zie blz. 122).

Van Zuidnederlandse zijde dienen o. m. te worden vermeld de bijdragen van J. LINDEMANS, over de afsluitingen in de geheinde percelen (zie nr. 10), en van A. CARNOY, over de hydroniemen *Asca*, *Isca*, *Usca* (zie nr. 14). De steeds groeiende belangstelling voor de anthroponymie komt passend tot uiting in een aantal artikels, die in het hiernavolgend anthroponymisch overzicht worden besproken.

Evenals de vorige jaren werden door het Instituut, op verzoek van de Commissie, een aantal adviezen uitgebracht in verband met aanvragen, uitgaande van Vlaamse gemeentebesturen, om straatnamen te wijzigen. De lijst ervan wordt gepubliceerd in het „Verslag over de werkzaamheden van de Commissie in 1953” in dit deel van de *Handelingen* (blz. 8 ; 16). Met het oog op de vereenvoudiging van dit tijdrovend werk kon — gelukkig! —

(1) De jaargang XXVII (1951) van de *Mededelingen* werd besproken door M. GYSSELING in *Rev. phil.* XXXI (1953), 302.

door de Commissie een principiële beslissing worden genomen, die op blz. 22 van het XXVIIe deel (1953) der *Handelingen* werd afgedrukt (1).

Ook dient te worden vermeld dat de eerste ondertekenaar dezes bij voortduring, met de medewerking inzonderheid van J. L. PAUWELS en O. LEYS, talloze bladen van de Belgische stafkaarten, met het oog op de heruitgave ervan, toponymisch heeft onderzocht; zie de lijst hierboven in het jaarverslag, blz. 9-10, 17, en in dit verband ook: H. J. VAN DE WIJER, De herziening van de stafkaarten (nr. 39).

Ten slotte moge gewezen worden op het feit dat op het Leuvens Instituut, evenals op het Seminarie voor Vlaamse Dialectologie te Gent, aankomende naamkundigen de verdere beoefening van ons vak blijven verzekeren (2).

(1) In de *Gemertse Courant - Weekblad voor Oost-Brabant, Meijerij & Peelgebied*, XXIVe jg. (1953), nr. 10 van 13 maart, ons vriendelijk bezorgd door Prof. L. C. MICHELS (Nijmegen), verscheen van de hand van P. Drs. ED. LOFFELD, C. S. Sp., een uitvoerig opstel over „De nieuwe straatnamen” van Gemert. S. heeft, op uitstekende wijze, tien normen opgesteld, waaraan de straatnaamgeving dient te beantwoorden, en vervolgens een veertigtal, meestal historische, straatnamen voorgesteld aan het Gemeente-Bestuur van Gemert. Dat voor de straatnaamgeving aansluiting moet worden gezocht aan de historie, betoogt S. op de volgende wijze: „Men gaat gewoonlijk pas over tot „bloemenbuurten” en dergelijke, wanneer de historie is uitgeput. Gemert heeft echter een zó rijk en zeer bijzonder verleden, dat dit verre van uitgeput werd door het vijftal historische straatnamen welke men tot nu toe in deze Gemeente aantrof.” Een kaart van de kom der gemeente gaat bij deze waardevolle studie.

In verband met de straatnaamgeving wordt in de *Rev. int. Onomastique* V (1953), 260 eveneens gewezen op het behoud van de oude straatnamen: Les anciens noms de rues à classer „monuments historiques”.

Van Duitse zijde worde gewezen op de brochure van A. HOTTENROTT, Strassennamen. Grundsätze für Wahl und Schreibung (Veröffentl. d. Gesellsch. f. dt. Sprache). Lüneburg, Heliand-verlag, o. J., 32 s.

(2) In het verlopen academiejaar werd op het Instituut voor Naamkunde de volgende toponymische dissertatie afgewerkt: J. MARCHAL, De toponymie van Hoepertingen, Berlingen en Zep-peren. Doct. Germ. phil. Leuven, 1952-1953.

Aan de Rijksuniversiteit te Gent werden de volgende verhandel-ingen aangeboden:

* * *

Het *Internationaal Centrum voor Onomastiek* te Leuven heeft de IVe jaargang (1953) van *Onoma — Bibliographical and Information Bulletin — Bulletin d'Information et de Bibliographie* voorbereid.

In het eerste gedeelte worden o. m. opgenomen de mededelingen van het Secretariaat-Generaal in verband met het Ve Internationaal Congres voor Onomastische Wetenschappen, dat van 12 tot 15 april zal gehouden worden te Salamanca (Spanje) (1), een aantal „Forschungsberichte” en een kroniek over de onomastische initiatieven in de verschillende landen die bij het Internationaal Comité aangesloten zijn.

Het eigenlijk bibliografisch gedeelte van de IVe jaargang van *Onoma* bevat, zoals de vorige, een inhoudsopgave van de naamkundige tijdschriften van de hand van onze mede-

G. DIELTIENS, Bijdrage tot de Gentse straatnaamkunde (1795-1950). Lic. Germ. phil. Gent 1952-1953.

P. Vlieghe, Toponymie van Mespelaere. Lic. Germ. phil. Gent 1950-1951.

(1) De „Actes et Mémoires [du] Troisième Congrès International de Toponymie et d'Anthroponymie” [Louvain, 1951], werden verder nog besproken door :

[A. DAUZAT], *Rev. int. Onomastique* V (1953), 61-66. Liste des communications.

H. KRAHE, *Beitr. z. Namenf.* V (1954), 199-200 : „weniger wäre mehr !”

Bij het ter perse gaan van dit overzicht zijn verschenen de „[Actes et Mémoires du] Quatrième Congrès International de Sciences Onomastiques (Uppsala, 1952)”. *Uppsala-København*, s. d. [1954]. De inhoud zal in onze volgende bibliografische bijdrage worden besproken.

Over het Congres van Uppsala verschenen, behalve de in *Bibl.* 1952 (blz. 281-282 n.) genoemde artikelen, ook nog de volgende opstellen :

A. BELDEN- J. G. MUTZIGER, Fourth International Congress of Onomastic Sciences. *Names* I (1953), 52-53.

H. J. VAN DE WIJER, Het Congres te Uppsala. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 52-54.

De „Vœux adoptés par le 4e Congrès International d'Onomastique, tenu à Upsal, 17-21 août 1952” worden afgedrukt in *Rev. int. Onomastique* V (1953), 210-212.

werker Dr. O. LEYS (1), de rubriek „Bibliographia onomastica” waarin voor 1952 de volledige naamkundige bibliografie wordt opgemaakt voor niet minder dan 30 verschillende landen en taalgebieden, en ten slotte de uitvoerige, wel nagenoeg volledige, retrospectieve naamkundige bibliografieën van Nederland en van Finland. De eerste werd, in opdracht van de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam, opgemaakt door F. G. VAN DER POLL, J. FEKKES en D. P. BLOK, en wat het Fries betreft door J. H. BROUWER en Y. POORTINGA ; de tweede werd samengesteld door L. RAPOLA en V. NISSILÄ en, wat het Zweeds taalgebied in Finland aangaat, door C. E. THORS. De steeds groeiende en vruchtbare medewerking aan *Onoma*, vooral vanwege de vertegenwoordigers van de aangesloten landen bij het ICOS, laat de toekomst van het Internationaal Centrum voor Onomastiek met een gewettigd optimisme tegemoet zien.

* * *

Naar aanleiding van zijn zeventigste verjaardag op 16 november 1953, werd de directeur van het Instituut voor Naamkunde, tevens secr.-generaal van het International Committee of Onomastic Sciences, Prof. H. J. VAN DE WIJER, door zijn medewerkers en collega's op bescheiden wijze gehuldigd. Door de zorgen van onze collega S. POP werd aan de Jubilaris een „Liber amicorum” aangeboden, inhoudend de wensen van de leden van het ICOS in hun respectieve moedertaal gesteld (2), terwijl op initiatief van de tweede en derde stellers dezes, een „Feestnummer H. J. van de Wijer”, zijnde de XXXe jg. (1954) van de *Mededelingen* wordt gepubliceerd. Aan hun vereerde

(1) Wij hechten eraan, Dr. O. LEYS oprecht te danken voor de hulp die hij ons bij het tijdrovend excerpingswerk voor deze overzichten steeds gulhartig heeft geboden. Ook Mej. Dr. B. DOUCET heeft recht op onze erkentelijkheid voor haar medewerking bij de voorbereiding van deze bibliografie.

(2) Zie hierover *Orbis* II (1953), 582-583.

Meester bieden zij ook hier hun zeer oprechte wensen aan, samen met de hoop dat hij nog lange jaren zou mogen ijveren voor de ontwikkeling van de Nederlandse naamkunde en voor de organisatie van de internationale samenwerking onder al de beoefenaars van de disciplines die hij zo zeer aan zich heeft verplicht (1).

* * *

Korte tijd nadat hij als zeventigjarige door zijn vakgenoten en niet minder door zijn Kempisch volk werd gevierd (2), overleed Dr. JAN VAN GORP, de ijverige onderzoeker van de Antwerpse plaats- en persoonsnamen, van wiens hand in de Leuvense naamkundige publicaties, en vooral in de *Mededelingen*, talrijke bijdragen werden opgenomen (3).

Andermaal werd de toponymie beproefd door het overlijden, op 15 januari 1953, van J. POLLET, de Westvlaamse toponymist die in 1933, samen met Dr. J. HELSEN, de belangrijke Toponymie van Varsenare en daarna de beknopte toponymische monografieën over Aalbeke (1936) en over Meetkerke (1942) heeft gepubliceerd, terwijl zijn studie over Beernem nog niet kon worden uitgegeven (4).

(1) Zie ook : [Hulde aan drie leden der Academie]. Toespraak van J. KUYPERS en dankwoord van de gevierde. *Kon. Vla. Ac., Verst. en Med.* 1953, 685-688 en het Hulde-Adres, *ibid.*, blz. 695.

(2) Zie : X., Dr. Jan van Gorp 70! *Wet. Tijd.* XIII (1953), kol. 59.

(3) Over wijlen J. VAN GORP, zie o. m. :
C. VAN HOVE- -H. EGGENSTEIN, In memoriam Dr. Jan van Gorp. *Toer.* XXXII (1953), 568 ; 597.

F. VAN MELCKEBEKE, In memoriam Johannes van Gorp 1883-1953. *De Schakel* VIII (1953), 95.

R. STERKENS, In memoriam Dr. Jan van Gorp. *Tax. n. r.* XIX (1953), 71-83.

F. VERBIEST, In memoriam Dr. Jan van Gorp. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 121-123.

X., Dr. Jan van Gorp. *Wet. Tijd.* XIII (1953), kol. 362-364.

(4) Over wijlen J. POLLET, zie o. m. :
B., In memoriam [J. Pollet]. *Biek.* LIV (1953), 24.

F. VAN ES, *Ovla. Za.* XXVIII (1953), 56.

J. DE SMET, In memoriam Jules Pollet. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 123-124.

De beoefenaars van de Vlaamse naamkunde zullen het werk van deze beide verdienstelijke onderzoekers blijvend gedenken.

* * *

Evenals in onze vorige overzichten worden hieronder vooreerst de toponymische bijdragen uit het Nederlands taalgebied buiten België overzien. Wat de toponymie van **Frans-Vlaanderen** betreft, hebben wij dit jaar geen enkele belangrijke bijdrage ontdekt. In het tijdschrift *Notre Flandre*, sinds 1953 te Rijsel uitgegeven, met een Nederlandstalig bijvoegsel *Vlaamse Heerd*, zijn alleen vulgariserende opstellen verschenen zoals :

J. DEZITTER, *La Flandre maritime. Notre Flandre* 2e sér. n° 3, 5-11.

Vermeldt een aantal toponiemen, o. m. namen van molens (1).

* * *

Blijkens het „Verslag van de Commissie voor Naamkunde” werd in **Noord-Nederland** het naamkundig onderzoek onverpoosd voortgezet (2). De Commissie heeft in 1953 een nieuwe vragenlijst aan de medewerkers uitgezonden, waarin vragen werden opgenomen betreffende de toponymische bestanddelen *waard*, *weerd*, *woerd*, enz. ; *nieuw* en *oud* ; namen van *dijken* ; alsook betreffende de keuze van voornamen en de verkorte vormen van een aantal van de meest gebruikelijke mannelijke en vrouwelijke voornamen.

(1) Kultuurhistorisch zeer belangwekkend is de lezing van E. DEKKERS, De bibliotheek van St. Riquiers in de Middeleeuwen, VIIe-XIIe eeuw. *Gulden Passer* XX (1942), 239-259, in bijgewerkte vorm verschenen in *Hand. VIIe Wet. Congr. voor Boek- en Bibliotheekwezen* (Gent, 1942), 1953, 17-49.

(2) S. J. FOCKEMA ANDREAË - P. J. MEERTENS, Verslag van de Commissie voor Naamkunde der Koninklijke Nederl. Akademie van Wetenschappen te Amsterdam over 1953. *S. l.*, s. d.

Zeer belangrijk waren ook dit jaar de twee naamkundige symposia, — op het eerste hielden de ijverige secretaris van de Commissie, Dr. P. J. MEERTENS, en Dr. W. MOLL lezingen over „Middeleeuwse en moderne straatnaamgeving”, die de inhoud vormen van het 5^e deel der „Bijdragen en Mededelingen der Naamkunde-commissie” (zie beneden blz. 122) (1) — alsook de twee bijeenkomsten der medewerkers, gehouden te Utrecht en te Maastricht, en de bespreking met vertegenwoordigers van een aantal regionale en locale organisaties, waardoor de coördinatie van het naamkundig onderzoek zeer werd bevorderd.

Ten slotte dient ook te worden vermeld, dat door het Naamkundig Bureau te Amsterdam een veldnamenregister wordt opgemaakt : van de Nederlandse veldnamen, die Dr. M. SCHÖNFELD op 1.000.000 schat, zijn er thans 20.000 of 2 % op fiches overgebracht, terwijl door de medewerkers van het Bureau steeds nieuwe documentatie wordt bezorgd.

De „Stichting voor Bodemkartering” te Wageningen heeft in 1953 het VIe deel van *Boor en Spade* uitgegeven (2). Ook dit jaar zijn daarin een aantal bijdragen opgenomen die betrekking hebben op de bodemvorming en op de nevengebieden van de bodemkunde.

Wij wensen de aandacht van de naamkundigen te vestigen op de volgende bijdragen :

C. H. EDELMAN, De gedachtengang bij de bodemkartering. *Boor en Spade* VI (1953), 1-7.

L. A. H. DE SMET, Bouwtegronden. *Ibid.*, 51-59.

In Groningen wordt de naam *bouwtegrond* gebruikt voor „die

(1) Zie hierover ook D. P. BLOK, Naamkundesymposion te Amsterdam. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 147-148.

(2) De delen IV en V van *Boor en Spade* werden o. m. besproken door W. S. UNGER, *Ndl. Archievenbl.* LVII (1952/53), 91-92.

Zie verder ook H. J. KEUNING, Uitgaven van de Stichting voor Bodemkartering. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 118.

gronden, welke buiten de invloedssfeer van de vroegere Dollard-zee waren gebleven". *Bouwte* is synoniem van bouwland.

H. C. DE ROO, Enkele bodemkundige aantekeningen over de Drentse essen. *Ibid.*, 59-76.

J. C. F. M. HAANS, Enkele bodemkundige aspecten van het veengebied in het land van Vollenhove. *Ibid.*, 84-94.

J. SCHELLING, Twee studiekarteringen op de stuwwallen van de Veluwe. *Ibid.*, 113-125.

J. BENNEMA - J. SCHELLING - J. S. VEENENBOS, Verslag van een plantensociologische en bodemkundige excursie naar West-Duitsland. *Ibid.*, 204-229.

G. G. L. STEUR, De karteringsgebieden van de Stichting voor Bodemkartering. *Ibid.*, 230-241 (1).

Zoals het vorig jaar heeft de heer D. P. BLOK, student-assistent aan het Naamkundig Bureau te Amsterdam, ons voor dit overzicht bibliografische gegevens voor Nederland bezorgd. Wij betuigen hem hiervoor onze welgemeende dank!

Als belangrijke toponymische gegevens kunnen hier de volgende worden opgesomd :

D. P. BLOK, [Bibliographia Onomastica 1952.] Netherlands. *Onoma* IV (1953).

J. C. DAAN, Wieringer land en leven in de taal... Zie *Bibl.* 1950, blz. 410.

Rec. F. J. P. PEETERS, *Taal en Tongval* V (1953), 141-144.

A. W. EDELMAN-VLAM, Bodemkunde en toponymie. *Med. Centr. Com. voor onderzoek Ndl. Volkseigen* nr. 5 (dec. 1953), 7-11.

Op grond van de toponymie van Driel in de Bommelerwaard (waarvan kaartje op blz. 9), wijst S. op het nauw verband tussen de naamkunde en de bodemgesteldheid, het bodemgebruik en de landschappelijke ligging.

(1) In de serie „De bodemkartering van Nederland” verschenen in 1953 twee delen :

dl. XIII. D. VAN DIEPEN, De bodemgesteldheid van de Maas-kant. 's-Gravenhage, 1953, met kaarten ;

dl. XIV. H. C. DE ROO, De bodemgesteldheid van Noord-Kennemerland. *Ibid.*, 1953, met een gekleurde bodemkaart en andere bijlagen.

S. J. FOCKEMA ANDREAE, Iets over kasteelnamen. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 77-79.

Aansluitend bij het boek, genoemd in *Bibl.* 1952, blz. 289, wordt gewezen op het nut van de systematische studie der kasteelnamen en op de daarbij te volgen methode. Ter illustratie toont S., met een voorbeeld uit de Zuidholl. Rijnstreek, hoe men in dat materiaal ook verschillende leeftijds-categorieën kan onderscheiden.

M. GYSSELING, Overzicht over de toponymie van Zeeuws-Vlaanderen. *Jaarb. Oudheidk. Kring „De Vier Ambachten” (Hulst)*, 1953/1954, 23-35.

Behandelt vooreerst de prehistorische waternamen **Rudannā-Ridannā* (waaruit *Redenburg-Erdenburg*), de Lieve, de Elve, Wulpen (voormalig eiland bij Kadzand) en de Germaanse hydro-niemen *Braakman, ee* (o. m. *Laree*, 976 *Laraha* < **HLæri-ahwō*), *vliet, mare, zwin, kreek, leede, dijf*; de pln. met *nesse, weerd/waard, schore, groede, polder, geest, zand, broek, moer, waal (wiel, weel), lo, hul/hil, klink of klinge, woerd (wierde), werf, wal en burg*; de nederzettingsnamen met *-heem, -dorp, -wijk, -kerke, -kapelle, -dijk, -dam, -shuis* en *-slachte* en ten slotte de afleidingen met het *-ing*-suffix.

H. HARDENBERG, Land van Heusden en Altena — Toponymische gegevens, *Brabantia* II (1953), 18-24.

In verband met het bodemkundig onderzoek, waarbij in het Land van Heusden en Altena een aantal oude woongronden zijn waargenomen uit de Romeinse en de Merovingisch-Karolingische tijd [hierover het opstel van P. J. R. MODDERMAN, blz. 3-17 van dezelfde aflevering van *Brabantia*], stelt S. een lijst op van plaatsnamen, met oudste vermelding en bron (blz. 18-19). Hij vergelijkt de uitkomsten van het oudheidkundig en van het naamkundig onderzoek, o. m. van toponiemen met *-ingaheem, -ingahoven, -wijk, -kerk* (1).

J. A. HUISMAN, De *hel*-namen in Nederland (Inaugurale rede Utrecht). *Groningen*, 1953.

Rec. H. MANDOS, *Brab. Heem* V (1953), 117.

Na een degelijk overzicht van de voorgestelde verklaringen, knoopt S. opnieuw aan bij de „romantische” verklaring van „dodenverblijf”.

A. L. HULSHOFF, Het Schattingsregister van Twenthe van 1475 (Uitg. Vereniging tot beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis). *Zwolle*, 1953.

Rec. H. J. KEUNING, *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 91.

(1) In dezelfde aflevering is nog opgenomen de studie van J. G. N. RENAUD, Kastelen in het Land van Altena en het overige gebied tussen de Maasarmen, blz. 25-48.

Vermeldt een zeer groot deel van de hedendaagse namen der in het uitgegeven register voorkomende goederen.

Zie ook *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 95.

- H. J. KEUNING, Het eerste hoofdstuk van de bewonings-geschiedenis der drie noordelijke provinciën. *Ts. v. econ. en sociale Geogr.* XLIV (1953), 74-91.

De Friese invloed in de Drentse pln. wordt beter aannemelijk gemaakt, indien men let op de affiniteit in de vormen van bodemgebruik tussen de Drentse zandgronden en de Friese kleigebieden, die in deze belangrijke bijdrage, samen met de ontwikkeling der bewoning, op bodemkundige en geografische grondslag bestudeerd worden.

- P. J. MEERTENS- -W. MOLL, Middeleeuwse en moderne straatnaamgeving (Bijdr. en Med. der Naamkunde-Commissie v. d. Kon. Ned. Akad. v. Wet. te Amsterdam V). *Amsterdam*, 1953. Mede verschenen in de Leuvense reeks „Toponymica”, nr. XV. (*Leuven-Brussel*, 1953).

Tekst van twee lezingen, gehouden voor de Naamkunde-Commissie te Amsterdam. In de eerste geeft MEERTENS, mede aan de hand van vele Zuidnl. voorbeelden, een voortreffelijke beschrijving van de straatnaamgeving in de Middeleeuwen: benoeming naar veldnamen, waternamen, vorm, ligging en gesteldheid of een of andere opvallende eigenschap; naar wereldlijke en geestelijke gebouwen, de naam van een heilige, persoonsnaam, beroep en waardigheid, dieren, enz. Bronnenlijst op blz. 32-35.

De tweede lezing, door MOLL, handelt daarentegen over de moderne praktijk van de straatnaamgeving, steunend op eigen ervaringen te 's-Gravenhage en aansluitend bij de studie van J. LEENEN (zie *Bibl.* 1944, nr. 8).

De gedachtenwisseling, die volgde op beide lezingen, wordt samengevat op blz. 47-50.

- L. C. MICHELS, Cuyck en Wychen. *Taal en Tongval* V (1953), 1-3.

Zeer interessante studie over de plaatselijke uitspraak van de beide pln., vergeleken met het plaatselijk dialect en met de buitendialectische klankstand.

De tegenstelling, in de evolutie van het vocalisme, wordt verklaard op fonologische grond.

- J. NAARDING, De veldnamen van Onnen. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 99-106.

Etymologie van de gehuchtnaam *Onnen* (gem. Haren, Drente-Groningen); fri. toponiemen aldaar; veldnamen naar dieren, hoogte en laagte, bouwsels, begroeiing, vorm, enz.; betekenis van *kamp*, *ham*, *land* en *veld* in die streek.

- J. NAARDING, Zekte. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 19-20.

Vermoedt dat voor pln. met zeg-, zek-, behalve zegge „riet-gras”, ook een verwant van het ww. *zijgen* in aanmerking komt, met bet. „stroom” (?) : vgl. *Drents Zeijen, Zeegse, Seggelte*, enz.; ook *Seede* en *Zee-(muiden)*, bij de stam van mnl. *sten* „ziften”.

- J. F. NIERMEYER, Dammen en dijken in Frankisch Nederland. *Weerklank op het werk van Jan Romein. Liber amicorum* (1953), 109-115.

Uitgaande van een bepaling in de *Ewa quae se ad Amorem habet* (8^e eeuw), waarin o. m. het woord *schusa(m)* voorkomt met de betekenis : dam in een waterloop, ter kering van binnen-dringend water, situeert S. het ontstaan van gemeenschappen aangaande dammen en dijken in een zo vroege tijd.

- J. F. NIERMEYER, Het Midden-Nederlands rivierengebied in de Frankische tijd op grond van de *Ewa quae se ad Amorem habet. Ts. v. Gesch.* LXVI (1953), 145-169.

Het Amorland wordt door S. gesitueerd in het gebied van de Betuwe, van Maas-en-Waal en van Teisterbant, met de mogelijkheid dat ook de Veluwezoom langs de Rijn en de streek van de Kromme Rijn daaraan moeten worden toegevoegd. Interessante gegevens over de historische geografie (identificatie van streeknamen) en over de verschillende bevolkingsgroepen van het Amorland.

- M. SCHÖNFELD, Substantivering van adjectieven bij Nederlandse waternamen. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 1-8.

In dit verband worden bestudeerd de hydroniemen *Waal, Elbe (Elbe), Schelde, Fivel* met top. *Fimel, Linge*; alsmede waternamen met het bestanddeel *diep* (*Diepena*), vooral gesubstantiveerd het *diep*, waarnaast *gat* en elders *stroom*, b. v. *Mars-diep, Verloren diep, Besheersdiep*, enz.

- M. SCHÖNFELD, Dubbelvormen bij waternamen : 1. Amstel/Angstel; 2. Eem/Amer(sfoort); 3. Dubbel/Devel. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 85-91.

Korte maar belangrijke bijdrage tot een betere kennis van de hydronymische problematiek, geïllustreerd aan de hand van de genoemde voorbeelden. Dat niet te vlug aan Keltisch mag gedacht worden, bewijst het geval van de *Dubbel*; ook het toponymisch suffix *-ra* was in het Germaans zeer bekend. Over Zweeds *Dyveln, Dovra* enz. schreef ook E. BREVNER (zie *Bibl.* 1942, blz. 427), 81-90.

- M. SCHÖNFELD, Kleine mededelingen : 1. Botmeloos en Grondeloos; 2. Stinkendewale. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 26; 119-120.

De eerste twee namen wijzen op onvaste ondergrond; de

derde geeft aanleiding tot interessante beschouwingen over (de relatieve chronologie van) waternamen met participium, soms in geassimileerde vorm -en, -e < -ende.

- M. SCHÖNFELD, Oude molennamen in Twente en de Achterhoek. *Driemaand. bladen* n. r. V (1953), 118-122.

Verklaart de namen *Hap*, *Vorewerch/Vaarwerk*, *Möl(le)man*, *Hersemole* „rosmolen”; met persn. *Ybekemole*, *Scriversmole*; met adj. *Oldemole*, *Nortmole/Narremole* (vgl. *Naarden*), *Colde-mole*, *Verremoele*, *Honmole* en *Sidemole*; met subst. *Haarmolen*, *Hachmole* (vgl. *hacht*); naar buurtschap *Hertmermole*.

- M. SCHÖNFELD, Van vis en visvangst. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 41-51.

Bestudeert een interessant aspect van de naamgeving, aan de hand van historische bijzonderheden en van pln. met *otter* (hierbij Zeeuws *Odrosfliet*?); *weer*, *horde*, *tuin* (ofri. *tēninge*), *kreil* en *vree* (?), *vak*, *werk*, *sta(a)l*; *worp*, *vrouw*, *haling*, *teuge*, *tragel*; *korf*, *fuik*; *vis*, *aal*, *steur*, enz.; telkens precies wijzend op de gevallen waar andere interpretatie mogelijk of verkijselijk is. Vgl. voor Skandinavië o. m. de bijdragen van J. SAHLGREN (*Bibl.* 1943, blz. 223-224) en P. HOVDA (*Bibl.* 1948, blz. 323).

- A. WELJNEN, Dialect-Atlas van Noord-Brabant (Nederl. Dialect-Atlassen, 9). *Antwerpen*, 1952.

Vermeldt de waternamen en de dialectische uitspraak van de belangrijkste toponiemen.

Als kleinere bijdragen over de Noordnederlandse plaatsnamen, kunnen hier de volgende worden opgesomd:

- M. N. ACKET, De Oude Rijn en zijn omgeving. *Jaarboekje voor gesch. en oudheidk. van Leiden en omstreken* XLV (1953), 73-102.

Samenvatting van het vraagstuk, met hier en daar (81-82) gewaagde naamkundige stellingen.

- G. BEEX, Is Hoccascaute Hoogcasteren? *Brab. Heem* V (1953), 64-65.

Schr. bevestigt deze vraag; -*shot* wordt bij Overloon uitgesproken als -*ster(t)*. Zie hieronder de bijdragen van SMULDERS en SPRENGER DE ROVER.

- B. VAN DEN BERG, Hollands „nouw” = „nieuw”? *Taal en Tongval* V (1953), 176-177.

Wijst op pln. *Noucoop*, thans *Nieuwkoop*, en *Oppert* < *Nopert*, vroeger *Nieuupoort*, *Nupoort*.

- †H. L. BEZOEN, Hongerkamp. *Driemaand. bladen* n. r. V (1953), 101.

- W. J. DE BOONE, Oudheidkunde en folklore in Noord-Holland. *Westerheem* II (1953), 87-90.

Bespreekt het toponiem „Sommeltjes”, een volksnaam voor spoken.

- W. A. BRAASEM, Indonesische klanken in oud-vaderlandse mond. *N. Taalg.* XLVI (1953), 104-108.
- Verbastering van Indonesische plaats- en persoonsnamen in de taal der Ndl. zeelui.
- H. BRUNSTING, Nog eens, de grote puzzle. *Westerheem* II (1953), 9-12.
- Critiek op het artikel van Schoemaker (Zie *Bibl.* 1952, blz. 289). Waarschuwt tegen teveel waarde toekennen aan namen als Rome, Romeinseweg e. d..
- G. KARSTEN, De Melm. *Speelwagen* VIII (1953), 141-142.
- Melm* = *molm*, bijz. aangewassen of drooggeraakte gronden.
- G. KARSTEN, Het Zieken. *Speelwagen* VIII (1953), 259-260.
- Een straatnaam naar een gasthuis.
- P. A. v. LINDEN VOOREN, Hoe een buurt aan haar naam kwam : „Het Duivelseiland”. *Ons Amsterdam* V (1953), 18.
- Naam van afgelegen buurt, gegeven tijdens de Dreyfus-zaak.
- J. NAARDING, Duifkaar. *Driemaand. bladen* n. r. V (1953), 88-89.
- Deze veldnaam onder Peet in de gem. Norg (Drente), plaatse-lijk : *doefkaor*, bevat het oude bestanddeel *kaar* (korf), dat nog zou kunnen schuilen in de veldnaam *Korenbree*, te Roden, „brede akker bij de *kaor*(e)”.
- P. P., De plaats-, akker- en straatnamen in de oude archieven van Mariënkroon in Heusden en Mariëndorck in Elshout. *Met Gansen Trou* III (1953), 146-148.
- Geeft alleen de namen, zonder verklaring.
- T. v. SCHIJNDEL, Straatnamen in Groot-Vlijmen. *Met Gansen Trou* III (1953), 29-31 ; 63-64 ; 90-92.
- P. C. H. SCHUMMER, Straatnamen der gemeente Valkenburg-Houthem. Overdrukken uit het weekblad *Het Land van Valkenburg* 1952-1953. (Niet in de handel).
- F. W. SMULDERS, Wedehage en Wedehamen. *Brab. Heem* V (1953), 18-19.
- Aanvulling van *Brab. Heem* III, 4.
- F. W. SMULDERS, De Zeine te Waalwijk. *Brab. Heem* V (1953), 53.
- Zanddonk* > *Zanding* > *Zending*/*Zeinding* > *Zeng*/*Zein*. Het betreft de naam van drie wegen, waarvoor de archivalische bewijspplaatsen worden medegedeeld.
- F. W. SMULDERS, Hoog-Kasteren blijft Hoog-Kasteren. *Brab. Heem* V (1953), 87-88.
- Kritiek op het opstel van BEEX, hierboven.
- N. P. SPRENGER DE ROVER, Hoccascaute (A° 710). *Brab. Heem* V (1953), 89-90.
- Kritiek op BEEX, hierboven vermeld.
- P. ZUMTHOR, Abréviations composées (Verhand. Kon. Ndl. Ac. Wet., afd. Letterk. n. r. LVII, 2). *Amsterdam*, 1951.
- Rec. E. POLOMÉ, *Rev. phil.* XXXI (1953), 844-846.
- In de recensie worden enkele werken opgegeven over naam-

kundige samengestelde afkortingen, die door Zumthor niet worden behandeld (1).

(1) Historische, geografische en ook taalkundige bijdragen, die voor de studie van de Noordnederlandse toponymie van belang kunnen zijn, mogen hieronder worden samengebracht.

Vooraf willen wij de aandacht vestigen op een officiële publicatie, die voor de toponymist zeer praktisch zal blijken te zijn :

D. P. M. GRASWINCKEL, De Rijksarchieven in Nederland. Overzicht van de inhoud van de Rijksarchiefbewaarplaatsen (Uitg. Ministerie van O. K. W.). 's-Gravenhage, 1953.

Rec. M. VAN HAEGENDOREN, *Archives, Bibliothèques et Musées de Belg.* XXIV (1953), 298-300.

W. JAPPE ALBERTS, *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 271.

F. VERCAUTEREN, *Moyen Age* LX (1953), 460-462.

Verder hebben wij, zonder enige aanspraak op volledigheid, de volgende items opgetekend :

J. BAUERMANN, Vom Werden und Wesen der westfälisch-niederländischen Grenze. *Westfäl. Forsch.* VI (1943-1952), 108-115.

F. BOELEN, Geschiedenis van parochie en kerk in Elshout. *Met gansen trou* III (1953).

M. G. DE BOER, Een wandeling door Oud-Amsterdam (1544). *Amsterdam*, Meulenhoff, [1952].

Rec. C. S., *Bijdr. Gesch. Minderbroeders* XIII (1953), 141-142.

W. H. DINGELDEIN, De veldnaam Iland. *Driemaand. Bladen* n. r. V (1953), 5-6.

Iland < Iweland = land waar taxusbomen groeien.

Th. W. J. DRIESSEN, Geschiedenis van Tegelen. *Tegelen*, 1952.

Rec. A. MUNSTERS, *Maasgouw* LXVI (1952), 80.

C. N. FEHRMANN, Over de opkomst van Kampen. *Kamper Almanak* 1952/53.

J. FEKKES, De betekenis van de veldnaamkunde. *Westerheem* II (1953), 30-32.

S. J. FOCKEMA ANDREAE, Anton Albert Beekman. *Jaarb. Mij. Nederl. Letterk. Leiden* 1950-1951 [Leiden, 1952], 67-73, 1 foto. De bibliografie van de verdienstelijke geleerde wordt medege-deeld op blz. 72-73.

H. A. E. VAN GELDER, Nederlandse dorpen in de 16^e eeuw. (Verh. d. Kon. Ned. Akad. v. Wet., afd. Letterk.). *Amsterdam*, 1953.

Zeeland (Westkerke), Holland ten Noorden van het Y (Opmeer-Assendelft), de Zuidhollandse eilanden (Abbenbroek), dorpen in Vlaanderen (Watervliet-Ruddervoorde-Kieldrecht, etc.), de dorpen in Namen en Henegouwen (Mairie de Feix-Antoing-Everbeek-Mimy en Maisières), de Zuidoostelijke Nederlanden (Scy-Mohi-ville, etc.), Noordelijk Brabant (Berkel), dorpen in Overijsel (Olst-Dalfsen-Gransbergen), het Gooi (Hilversum).

G. GORRIS- H. HARDENBERG- N. J. PABON, Dorp aan de Vliet, Geschiedenis van Voorburg. Met medewerking van D. van der Meide. *Scheveningen*, 1953.

Rec. S. J. FOCKEMA ANDREAE, *Museum* LIX (1954), kol. 100-101.

W. W. VAN VALKENBURG, *Ndl. Leeuw* LXXI (1954), kol. 256.

- M. K. E. GOTTSCHALK, De middeleeuwse Braakman. *Ts. Ndl. aandr. gen.* 2^e r. LXX (1953), 184-194.
- J. J. M. HEEREN, De betekenis van „Helmond”. *Brab. Heem* V (1953), 142.
- T. DEN HERDER, De oostelijke eilanden. *Ons Amsterdam* V (1953), 25-28.
Behandelt de namen Kattenburg en Wittenburg.
- A. R. HOL, Dialect-grenzen in Midden-Gelderland. *Taal en Tongval* V (1953), 71-93.
Bespreekt in dit verband ook het top. *Neude*, de verbreiding van *beemd* en *bulk* (met varianten), *mars* „meers” en *ooi*.
- B. H. HOMMEN, Eggen en Einden. *Driemaand. bladen* n. r. V (1953), 55-57.
1407, *mit eggen mit eijnden*, voorkomend in een erfpachtsacte uit het gebied van Oldenzaal, betekent : de hoog gelegen esgronden en de afzonderlijke — ten opzichte van de es natuurlijk laag liggende — percelen bouwland, m. a. w. „de hoge en de lage landerijen”. Voor de taalkundige verklaring van *eg(ge)* en *eind(e)* somt S. verschillende mogelijkheden op.
- B. H. HOMMEN, Oude veldnamen in Twente. *Driemaand. bladen* n. r. V (1953), 85-87.
18^e-eeuwse namen uit Tubbergen, Losser, Lonneker, Oldenzaal, Denekamp e. a.
- H. HOUWENS POST, De etymologie van de stadsnaam Breda. *Jaarb. v. d. Geschied- en Oudheidkundige Kring van Stad en Land van Breda „De Oranjeboom”* VI (1953), 38-47.
Breda < Braida (Braina) = ager suburbanus. Hieruit verklaart S. ook Breendonk, Bredene en Breeschot !
- M. HÜFFER, Bronnen voor de geschiedenis der abdij Rijsburg. I, 1 : Oorkonden (tot 1620) ; I, 2 : Manboek, Rekeningen (tot 1500) (Rijks Geschiedk. Publicatiën, kleine ser. XXXI-XXXII). 's-Gravenhage, 1951.
Rec. A. G. JONGKEES, *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 135-138.
- M. C. VAN IERSEL, De oude Helvoirtse molen. *De Kleine Meierij* VI.
- A. J. L. JUTEN, Kerkpaden. *Brab. Heem* V (1953), 20.
Realia over lijk- en kerkwegen, aansluitend bij het opstel van B. H. M. HERMESDORF in *Maasgouw* 1952.
- J[UTEN], „Kijk-Uit”. *Brab. Heem* V (1953), 91.
Deze veldnaam (o. m. te Halsteren en te Kalmthout) ware mogelijk een term uit de soldatentaal, in verband met vestingen.
- J. KEUNING, XVIth Century Cartography in the Netherlands. *Imago Mundi* IX (1952).
„Kronijk” of aantekeningen der merkwaardige voorvallen binnen de gemeente Heeze en eenige omliggende dorpen en enkel de welken algemene belangstelling verdienen door Hendrik Godefridus Van Moorsel. Uitg. en toegelicht door D. DE JONG. Uitg. Achelse Kluis, 1953.
Rec. J. F., *Limburg* XXXII (1953), 164.

- A. J. MARIS, Wording van de Gelderse staten. *Ts. v. Gesch.* LXVI (1953), 384-390.
- P. J. R. MODDERMAN, Het probleem van de Romeinse wegen in het rivierkleigebied. *Gelre* LII (1952), 21-28.
Over de bodemgesteldheid en het aanleggen van de Romeinse wegen.
- A. R. M. MOMMERS, Brabant van generaliteitsland tot gewest. *Utrecht-Nijmegen*, 1953.
Rec. W. W. van Valkenburg. *Ndl. Leeuw* LXXI (1954), kol. 96-97.
- W. NIJHOFF, Bibliographie van Noord-Nederlandsche plaatsbeschrijvingen tot het einde der 18e eeuw. 2e druk bew. en aangevuld door F. W. D. C. A. VAN HATTUM (Bijdragen tot eené Ned. bibliographie, uitg. door het Frederik Muller-fonds). *'s-Gravenhage*, 1953.
Rec. W. W. VAN VALKENBURG, *Ndl. Leeuw* LXXI (1954), kol. 255-256.
- O. OPPERMAN, Rheinische Urkundenstudien. II : Die Trierisch-moselländischen Urkunden, hrsg. F. KETNER (Bijdragen van het Instituut voor Middeleeuwse Geschiedenis der Rijks-Universiteit te Utrecht, XXIII). *Groningen-Djakarta*, J. B. Wolters, 1951, 271 p.
Rec. G. DESPY, *Rev. phil.* XXXI (1953), 195-197.
J. STIENNON, *Moyen Age* LX (1953), 419-420.
- P. PLACIDIUS, Opbouw der Spaanse vloot in de jaren 1572-1576. *Jaarb. van „De Oranjeboom“* V (1952), 97-132.
Behandelt ook de bossen in N.-W.-Brabant, o. m. het Mastbos, die hout voor de scheepsbouw moesten leveren.
- J. E. DE QUAY - A. C. J. COMMISSARIS - A. COOLEN e. a., Het nieuwe Brabant I : Het Brabantse land. *'s-Hertogenbosch*, 1953.
- J. SMEETS, De kerstening van Oost-Frankenland. Haspinga-Maeselant-Taxandrië. *Mechelen*, 1952.
Rec. P. C. BOEREN, *Brabantia* II (1953), 137-138.
- F. SMULDERS, 't Goed „Ter Meer“ aan de Noenes in Haaren. *De Kleine Meierij* VI, 12.
- F. SMULDERS, De hoeven Ten Venne en Ten Laer in Haaren. *De Kleine Meierij* VII.
- F. SMULDERS, Een boek van Katherinenberg, Oosterwijk. *De Kleine Meierij* VII.
- N. P. SPRENGER DE ROVER, Noordbrabantse plaatsnamen in 't Liber Aureus. *Brab. Heem* V (1953), 7-9.
Verbeterd enige door LAMPEN voorgestelde identificaties van plaatsnamen uit de Echternachse overlevering.
- W. SPREY, Tacitus over de opstand der Bataven. (Diss. Utrecht). *Groningen-Djakarta*, 1953.
Op gebied van naamkunde en oude aardrijkskunde zeer duidelijke status quaestionis.
- CHR. STAPELKAMP, Veenderijtermen en enige andere woorden uit het Utrechtse polderland. *Ts. Leiden*, 1953, 129-144.
Blz. 140-141 over vliet en wetering.

- S. E. STEIGENA-KOUWE, Over Zeeuwse dorpsvormen. *Ts. Ndl. aard. gen.* 2^e r. LXX (1953), 176-183.
- J. TOPS, Het Stadsarchief van Eindhoven. *Brab. Heem* V (1953), 103-108.
- E. TRIPS, Heerlen in het land der Tongeren. *Limburg* XXXII (1953), 102-104.
- Over de verschillende ontdekkingen uit de Gallo-Romeinse tijd uit de streek van Coriovallum.
- P. TUMMERS, Asselt en de Syriërs. *Maasgouw* LXXII (1953), kol. 46-52.
- Asselt, het Noormannenkamp dat men voorheen te Elslø meende te kunnen situeren, zou een Syrische handelsnederzetting zijn... *Ascalot*!
- Zie ook A. R[emans], *Limburg* XXXII (1953), 121.
- M. A. VERKADE, De opkomst van de Zaanstreek (Diss. Groningen). *Utrecht*, 1952.
- Rec. S. HART, *Ts. v. Gesch.* LXVI (1953), 394-397.
- K. VERMEEREN, De Vrijstraat in Eindhoven. *Brab. Heem* V (1953), 88.
- Steunend op een huisnaam *den Fiek* en op de vorm *vijcstraete* (1340), meent S. te kunnen uitgaan van Lat. *vicus*. Zie hierover reeds vroeger C. A. KUYSTEN, *Bibl.* 1950, blz. 412.
- H. VOOGD, Romeins Aalburg. *Brab. Heem* V (1953), 110-113, met 3 plaatjes.
- Betreft de localisering van *ad Duodecimum* (Peutingerk kaart) door A. D. KAKEBEEKE (zie *Bibl.* 1952, blz. 289). In verband hiermede, zie nog M., De Romeinse Scharenburg. *Brab. Heem* V (1953), 46 en J. J. v. D. BRAND, Een andere Scharenburg. *Ibid.*, 93.
- H. VOOGD, Hemelrijk. *Met Gansen Trou* III (1953), 66-67.
- Noemt voorbeelden van een ontwikkeling van Emerick tot Hemelrijk.
- W. DE VRIES, De hoge heerlijkheid Balgoy (Balgoy en Keent). *Gelre* LIII (1953), 1-18.
- Bal = hoogte; gooi = samenhangend woongebied, zonder vaste omgrenzing, waarvan de bewoners een georganiseerde gemeenschap vormden.
- X., „De Melie” te Vlijmen. *Met Gansen Trou* III (1953), 126-127. Milling > Millie > Melie.
- G. J. WERZ, De oude pastorie van Nispen. „De Ghulden Roos”, 1952, 67-81.
- S. A. WILSON, Beknopte geschiedenis van Bloemendaal. *Amsterdam*, s. d.
- Rec. X., *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 121.
- X., Het landschap van Caestert bij Klein-Ternaaien. *Publ. Wet. Belg.-Ned. Comm. v. bescherming v. Sint-Pietersberg* nr. 2 (1953), 32 blz., 1 kaart, 14 ill.
- X., Latijnse plaatsnamen. *Med. Centr. Bureau v. Genealogie* nr. 4 (dec. 1953), 1-3.
- Uit GRAESSE, *Orbis latinus* (Berlijn, 1909) worden ongeveer 175 Latijnse namen van steden, streken, enz. in alfabetische volgorde overgedrukt.

* * *

Wat de studie van de toponymie in Friesland aangaat, moet vooral gewezen worden op de publicatie van het VIe deel (1953) van **Fryske plaknammen** (1), waarin de meeste der hieronder vermelde belangrijke naamkundige bijdragen verschenen zijn.

J. H. BROUWER- -Y. POORTINGA, [Bibliographia Onomastica 1952]. Frisian Onomastics. *Onoma* IV (1953).

P. C. J. A. BOELES, Friesland tot de elfde eeuw. Zie *Bibl.* 1951, blz. 135.

Rec. G. FAIDER-FEYTMANS, *Rev. phil.* XXXI (1953), 649-651.
H. HALBERTSMA, *Vrije Fries* XLI (1953), 145-151.

H. S. BUWALDA, 'n Minnig Bildtse toponymen. *Fryske plakn.* VI (1953), 5-22.

Overzicht van ruim 300 Bildtse toponiemen, met verklarende aantekeningen ingedeeld in „landnamen” (naar de grondsoort, vorm en oppervlakte, ligging, personen, begroeiing, enz.); namen van huizen, buurten en streken; namen van dijken, vaarten, enz.; namen van de „fissersregels”.

F. DYKSTRA, Toponymen fan it doarp Eanjum I. *Fryske plakn.* VI (1953), 23-34.

Behandelt nederzettingenamen, namen van grotere gebieden, waternamen, wegen en een paar veldnamen.

J. J. KALMA, Alde herbergen yn Fryslân II. *Fryske plakn.* VI (1953), 35-43.

Vervolg van de publicatie, genoemd in *Bibl.* 1952, blz. 290, met lijsten van oude herbergnamen uit Bolswert, Dokkum, Dryls, Frentsjer, Harns, Hynljippen, Sleat, Shits, Starum, Warkum.

(1) In de inleiding van *Fryske plakn.* VI (1953), blz. 1, schrijft J. J. KALMA over de beslissing van de gemeenteraad van Barradeel waardoor, voor het eerst in Friesland, eentalig Friese opschriften op de naamborden werden geplaatst (zie hierover ook de mededeling in het Amerikaans tijdschrift *Names* II (1954), 147); over het feit dat de Namencommissie van de Fryske Akademy herhaaldelijk om advies werd verzocht met het oog op de praktijk van de naamgeving; ten slotte over de taak die thans nog aldaar — te recht — als de belangrijkste wordt geacht: het inzamelen van het materiaal.

Het V^e deel (1952) van *Fryske Plaknammen* werd besproken door K. ROELANDTS, *Lew. Bijdr. Bijbl.* XLIII (1953), 53-54.

- A. PETERSEN, Ta de plaknammen op it Skiermûntseach. *Fryske plakn.* VI (1953), 69-71.

Aanvullingen en verbeteringen bij het opstel van F. DYKSTRA, besproken in *Bibl.* 1952, blz. 290 (lees aldaar : Skiermûntseach). Gevolgd van een naschrift door F. DYKSTRA, *ibid.*, 71-72.

- M. SCHÖNFELD, Fries mar, mear. *Fryske plakn.* VI (1953), 73-75.

Twee woorden van verschillende oorsprong : *mar* „meer” < ofri. *mer*, oorspr. Germaans ; *mear* < ofri. *mār* „sloot, gracht”, te scheiden zowel van ags. (ge)*mære* „grens” als van mnl. *meer* „paal”, maar evenals mnl. *mare* „stilstaand water” ontleend aan het Romaans. Met voorbeelden van betekenisverschuiving tussen „waterloop” en „moeras” en gevallen van tijdelijke verwarring der beide genoemde bestanddelen in de Friese toponymie.

- P. SIPMA, Een Angelsaksische invasie in Friesland? *It Beaken* XV (1953), 162-186 (met „Een woord vooraf” van het bestuur der Fryske Akademy, blz. 161-162, en een verslag van de bespreking, blz. 186-192). Afz. *Assen*, 1953.

Rec. A. G. J(ONGKEES), *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 273-274.

K. ROELANDTS, *Louv. Bijdr. Bijbl.* XLIII (1953), 52.

Terloops wordt gewezen op Angelsaksisch-Friese tegenstellingen in anthroponymie en toponymie ; zie hierover ook BROUWER, *ibid.*, 190-191.

P. SIPMA hield bovendien een lezing over „Onbiantwurde fragen oer de toponymy fan Westergo's terpegebiet” (blijkens aankondiging in *Us Wurk* II (1953), 49).

Verder zal men toponymische gegevens vinden in de volgende werken en tijdschriftopstellen :

- P. C. J. A. BOELES, De handel van groter-Friesland met Frankrijk in de Merovingische tijd. *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 237-250.

Ansluitend bij zijn hierboven vermeld werk, betoogt S. dat de „Friese” handel tussen Dorestad en de Parijse markten (St. Denis) wezenlijk Frankisch is geweest, zelfs in de periode van 640/50 tot 689, toen de Friezen Dorestad bezet hebben. Het probleem van „de wijde gelding van de Friese naam” (Huizinga) en van de scheiding tussen Friezen en Franken in het Merovingisch tijdvak, wordt in dit opstel, mede op numismatische grondslag (sceattas), opgelost.

- W. J. BUMA, Twizel. *Fryske plakn.* VI (1953), 2-4.

Deze dorpsnaam, a° 1240 *Twistum*, wordt door vergelijking met Engelse en andere Germ. plaatsnamen of appellatieven

verklaard uit Ofri. **twisle* „gaffel, tweesprong” (vgl. bovendien H. STAHL, *Bibl.* 1951, blz. 143); in het oudere -um zou geen dat. pl., maar oorspronkelijk -hēm bewaard zijn.

A. HALLEMA, Franeker door de eeuwen heen. *Leeuwarden*, 1952. Rec. W. J. A., *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 310-311.

J. J. KALMA, Christiaan Sgrootens kaart fan Fryslân ($\pm$ 1573). *It Beaken* XV (1953), 33-39.

G. KARSTEN, Ake. *Fryske plakn.* VI (1953), 49-50.
Waternaam, opgevat als ontlening uit lat. *aqua*.

G. KARSTEN, De Kathoek. *Fryske plakn.* VI (1953), 44-45.

Op grond van uitvoerige excerpten uit de Chronyk van Medemblik (ed. 1767) wordt het eerste lid in verband gebracht met *katten* „een soort ramen, van lange juffers (palen) gemaakt, die men bij noodweer... tegen de wierriem legde om althans deze te behouden”.

G. KARSTEN, Velsen. *Fryske plakn.* VI (1953), 46-48.

Onderstelt een bestanddeel *vals*, *vels* „schrale, woeste grond”, vergeleken met mnl. *valsch* „slecht” (?).

H. M. MENSIONIDES, „By de Brol, in d'Engelsche Bybel”. Waar woonde Jan Jansen Starter? *It Beaken* XV (1953), 1-8.

S. J. VAN DER MOLEN, „Mone” yn Fryske plaknammen. *Fryske plakn.* VI (1953), 55-57.

Lijst van toponiemen met het bestanddeel *molen*.

S. J. VAN DER MOLEN, Monenammen yn Fryslân. *Fryske plakn.* VI (1953), 58-63.

Overzicht van eigennamen van bedrijfs- en watermolens, ingedeeld volgens de benoeming: naar dieren, planten, mensen, abstracta, voorwerpen, plaatsnamen, een of andere bijzonderheid.

P. PALMA, Piipharne. *Fryske plakn.* VI (1953), 64.

Over de localisering van dit toponiem, niet óp maar in de nabijheid van de Piipharn'tille (fri. *piip* „gewelfde stenen brug”, *harne* „(inspringende) hoek”, *tille* „vaste houten brug”).

P. PALMA, Ticheljen en klaei. *Fryske plakn.* VI (1953), 65-68.

Over klei en het maken van (hand)steen: beschrijving van de verschillende bewerkingen, zonder speciaal aandacht te schenken aan de naamkunde.

O. POSTMA, De doorgaande plaatsen en de daarbij behorende gemeente. *De Vrije Fries* XLI (1953), 94-104, 2 kaarten.

Belangrijke studie over de percellering van de gronden in Friesland.

O. POSTMA, Het Friese zogenaamde „Kadaster van 1505”, dat niet van 1505 is. *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 46-49.
Dit kadaster, gebruikt o. m. in *N.G.N.* IV, is van 1511.

O. POSTMA, It Fryske doarp as tsjerklike en wrâldske ienheit foar 1795. *Snits*, 1953².

Met „register fan plaknammen” op blz. 45-47.

O. POSTMA, Een landmeter aan het werk in de 16^e eeuw. *Groningse Volksalmanak* 1953, 50-68.

Blz. 57-58 over not- en lijkwegen, fenland, ossegangen en falder.

J. J. SPAHR VAN DER HOEK, Fenne, finne en fonne. *Fryske plakn.* VI (1953), 76-79.

Over de chronologische en geografische verbreiding der genoemde varianten, etymologisch beantwoordend aan *ven* en in 't algemeen thans betekend „weiland”, soms ook „hooiland”.

D. M. VAN DER WOUDE, Mennistenamen gegeven aan buurten, landerijen, straten, enz. *Friese Koerier* 10.7, 4.8, 8.9.1953.

P. B. WINSEMIUS, Stinkohier 1640 fan Minnertsgea, Tsjummearum en Seisbierrum. *It Beaken* XV (1953), 65-71.

Zie naar aanleiding hiervan J. J. SPAHR VAN DER HOEK, De stinkohieren fan 1640 en de rjochtsomgong. *Ibid.*, 152-159.

X., De Aanbreng der Vijf Deelen van 1511 en 1514, afl. 3-4. *Assen*, 1952-1953.

X., Oarkonde fynsten. *Us Wurk* II (1953), 3-5, 19-23, 36-38, 52-55.

Publicatie van regesten, aansluitend bij de lijst van vorig jaar (*Bibl.* 1952, blz. 292).

Over het Fries buiten Nederland wordt gehandeld in de volgende bijdragen :

A. JOHANNSEN, Altes aussterbendes Sprachgut der nordfriesischen Mundarten. *Us Wurk* II (1953), 6-12.

Aan het eind wordt gesproken over *ek*, *eg(ge)* in veldnamen (bet. „Feldmark, Landstück”) en persoonsnamen (bet. „Schneide der Waffe”).

W. LAUR, Ein friesisches Substrat in den Flurnamen der südlichen Südergoesharde, Nordstrands, Pellworms und Eiderstedts. *Fryske plakn.* VI (1953), 51-54.

Uit de verzameling van Sleeswijk-Holsteinse pln., begonnen door B. GRANDT en door S. voortgezet, worden voorbeelden gegeven van Friese relicten in klankstand, vormleer (dat. pl. -um), woordenschat en anthroponymische samenstellingen.

* * *

Wat de toponymie in Zuid-Afrika betreft, kunnen wij hieronder, dank zij de inlichtingen die ons verstrekt werden door Prof. VAN DER WALT (Pretoria), lid van ICOS, aan wie wij onze beste dank betuigen, de volgende bijdragen vermelden :

- G. P. LESTRADE, [Bibliographia Onomastica 1952]. South-Africa. *Onoma* IV (1953).
- C. J. BEANES, Origin of Street Names. *Pretoriana* 1953, 17-18 april ; 13 juli.
- F. J. DU T. SPIES, Die oorsprong van ons straatname V. *Pretoriana* 1953, 14-15 juli ; 11 sept.
- W. A. DE KLERK, Aantekening uit die Sederberg. *Ts. v. Volksk. en Volkstaal* X (1953/54), II, 13-18.
- P. J. LOMBARD, Die stigting en vroeë geskiedenis van Queenstown (1853-1868). *Argiefjaarboek vir S.A. geskiedenis* 1952, IIe deel.
- L. C. VAN OORDT, Die Kaapse Taalargief, 8. *Ts. v. wet. en kuns* n. r. XIII (1953), 45-73.
Lijst van persoons- en plaatsnamen op blz. 72-73.
- R. PEACOCK, Die geskiedenis van Hercules. *Pretoriana* 1953, 18-20 april ; 15-16 juli.

* * *

Evenals in onze vroegere overzichten, worden hieronder de belangrijkste, vooral methodologische, werken en tijdschriftartikels opgesomd en samengevat, die in het verlopen jaar in de verschillende Germaanse taalgebieden verschenen zijn. Voor de volledige documentatie over de studie van de plaatsnamen in de hier volgende Germaanse landen, verwijzen wij naar de lopende bibliografie die onder de titel „Bibliographia onomastica” in *Onoma* verschijnt. Voor de wetenschappelijke productie van het jaar 1952, raadplege men de lijsten in *Onoma* IV (1953), die in de onderstaande afdelingen vooraf worden opgegeven.

Voor het **Duits taalgebied** dient dit jaar zeer speciaal de aandacht gevestigd te worden op het werk van :

- A. BACH, Deutsche Namenkunde II. Die deutschen Ortsnamen 1. Einleitung. Zur Laut- und Formenlehre, zur

Satzfügung, Wortbildung und -bedeutung der deutschen Ortsnamen. *Heidelberg*, 1953, xx-451 S., mit 3 Kartenskizzen.

Na de behandeling van de Duitse persoonsnamen in twee zware boekdelen (zie *Bibl. Psn.* 1952, blz. 343-344), is de grootmeester der huidige Duitse naamkunde erin geslaagd, spijt zeer moeilijke omstandigheden, de eerste band te laten verschijnen van zijn Deutsche Ortsnamen. Het is een standaardwerk voor lange jaren, dat met buitengewone zorg is samengesteld en dat van een onvermoeibare levensarbeid op naamkundig gebied getuigenis aflegt. Voor de Nederlandse naamkundige is dit werk de beste en volledigste handleiding bij de studie van de problemen die in de toponymie gesteld worden, te meer omdat Prof. BACH „in die Erörterungen auch die niederländische Namenwelt einbezogen [hat]” — daarbij passend nadruk leggend op het feit dat beide talen goed gescheiden zijn (blz. xi). Wij kunnen geen denkbeeld geven van de ongemeen rijke inhoud van dit boek, noch van de verbazend brede oriëntering van de S. in de Europese toponymie (cfr. de „Einleitung”) en moeten hier volstaan met de karakteristiek die in het „Vorwort” treffend als volgt wordt geformuleerd: „Dies Buch ist Philologienwerk. Ohne Vernachlässigung der Beziehungen von „Wörtern und Sachen”, aber auch ohne die „Sachen” stärker zu berücksichtigen, als es zur Aufhellung der anstehenden sprachlichen Fragen nötig erscheint, ist sein Ziel einzig und allein: (1.) den deutschen Ortsnamenschatz in seiner Eigenart als sprachliches Gebilde zu verstehen, als wesentlichen Teil des Wortschatzes unserer Muttersprache und (2.) — bei hinreichender Veranschaulichung durch ein ausgewähltes Beispielmateriale — die Prinzipien und Methoden seiner wissenschaftlichen Betrachtung herauszustellen.”

Verdere belangrijke bijdragen zijn :

- H. KRAHE - E. SCHWARZ, [Bibliographia Onomastica 1952]. Deutschland-Österreich. *Onoma* IV (1953).
- E. AUCKENTHALER, Geschichte der Höfe und Familien des obersten Eisacktals (Brenner, Gossensass, Pflersch) (Schlern-Schriften, 96). *Innsbruck*, s. d. [1953].
- A. BACH, Ahd. *hunto*, *hunno* — *huntari* — mlat. *hunria*, mhd. **hunrie* sprachlich betrachtet. *Rhein. Viert.* XVIII (1953), 17-29.

S. poogt aan de hand van een rijk gedocumenteerde etymologische studie over de verschillende genoemde woorden, de herkomst van de rechtshistorische instelling der *centena* (Hundert-schaft) te bepalen. Zie hierover laatst Th. MAYER, *Bibl.* 1952,

nr. 74. Daarom onderzoekt hij vooreerst de geattesteerde bewijspplaatsen in Zuid-Duitsland, Friesland, Zweden en Engeland en meent *Hunno*, *Huntari* en *Hunria* te kunnen verbinden met het telwoord *hund(ert)* : Ohd. *hunno* „heer over honderd”, ook voorkomend in pln. De etymologie van Mlat. *hunria*, Ohd. *huntari*, een woord dat JÄNICHEN in Alemannische pln. meende te vinden (zie *Bibl.* 1951, blz. 136) — volgens BACH ten onrechte — is niet met zekerheid vast te stellen : afleiding ofwel met neutrum *-arja*-suffix **hundarja* „Gruppe von (etwa) 100 Männern”; ofwel met Mlat. *-āria* (fem. van *-ārius*), dat in het Dt. en in het Ndl., ook in de toponymie, productief is geweest.

Of de *centēna* een inheems-Germaanse of een ingevoerde instelling is, kan S. op taalkundige grond niet uitmaken.

Zie over hetzelfde onderwerp ook : K. SCHWINGEL, Beiträge zur Hunriaforschung im Saarland. *Rhein. Viert.* XVIII (1953), 194-226. Vgl. ook de opstellen van E. CHRISTMANN, hieronder vermeld.

- A. BACH, Betonung und Stammeszugehörigkeit bei den deutschen Ortsnamen. *Beitr. z. Namenf.* IV (1953), 55-61.

Kritiek op de stelling van W. FISCHER, Zur Betonung der thüringischen Ortsnamen auf *-hausen* (zie *Bibl.* 1951, blz. 136). Fischer betoogt dat de aksentuering van plaatsnamen verband houdt met de Germaanse stamgebieden; Bach verklaart de onderscheiden beklemtoning door de algemeen taalkundige regels van de woordvorming en door een gelijkmaking binnen de „Verkehrsgemeinschaften”.

- A. BACH, Kulturströmungen in Nassau am Bilde der nassauischen Sprachlandschaft. *Nassauische Annalen* LXIII (1952), 192.

- E. CHRISTMANN, Die Siedlungsnamen der Pfalz. Teil I, 2. Lief. (Veröffentl. d. Pfälzischen Gesell. z. Förderung der Wiss., 29). *Speyer*, 1953.

Rec. E. DICKENMANN, *Beitr. z. Namenf.* IV (1953), 327-328. Vervolg van het werk genoemd in *Bibl.* 1952, blz. 294.

- E. CHRISTMANN, Von Gaudingstatt und Hundo (Hunno) in Bodennamen zwischen Rhein und Saar. *Zs. Savigny-Stift. f. Rechtsgesch.* LXX (1953), 312-320.

- E. CHRISTMANN, Das fränkische Königshof-System der Westpfalz. *Mitteil. d. Histor. Ver. d. Pfalz* LI (1953).

Al de met *Hund*-samengestelde plaats- en veldnamen komen in de Palts uitsluitend voor in de nabijheid van dingsteden van vroegere „Hundertchaften”; *Hund*, naam van de *Hundo* of gerechtsdienaar, wordt in de 18^e, soms reeds in de 17^e eeuw, volksetymologisch met het viervoetig huisdier in verband gebracht.

- E. CHRISTMANN, Von den „Hund(s)gassen“ im nördlichen oberrheinischen Raum. *Rhein. Viert. XVIII* (1953), 277-284.

Merkwaardig topografisch en naamkundig onderzoek van een aantal *Hundgassen*, waarin de naam schuilt van de *hundo* (d. i. van de „Hundertschaftsrichter“, later van de gerechtsdienaar of beul). De bewuste straatnaam wijst op „den Weg des Hunden zur Hundertschaftsdingstatt oder Hochgerichtsstätte“ ofwel op het „Hundhaus“, dat in de Hundgasse stond.

- R. DERTSCH, Landkreis Marktoberdorf (Historisches Ortsnamenbuch von Bayern, Schwaben, Bd. I). *München*, 1953.

Rec. E. SCHWARZ, *Beitr. z. Namenf.* V (1954), 197-198.

- O. EISENSTUCK, Weil. *Beitr. z. Namenf.* IV (1953), 244-283.

De veld- en pln. *wile/wil/weil* < Lat. *villa*, duidelijk te onderscheiden van de *weiler*-namen, eveneens ontstaan als leenwoord uit Lat. *villa* in Noord-Frankrijk, vormen in Z.-W.-Duitsland, hoofdzakelijk in het Neckar-gebied, een weinig talrijke groep (zie lijst op blz. 247 e. v.) die S. op een methodisch voorbeeldige wijze onderzoekt, vooral met het oog op de bewoningsgeschiedenis. De *weil*-namen wijzen op vroeg-alem. nederzettingen, ontstaan uit de primitieve woonkernen op -ingen, op een of andere wijze verband houdend met het puin van Rom. villa's en vaak gelegen in de buurt van Rom. wegen. Verderreikend is de conclusie v. S., dat een bepaalde groep toponiemen moet bestudeerd worden met een „landeskundliche Überschau“ en dat de geografische ligging („Standort“) niet mag verwaarloosd worden.

Deze studie is geïllustreerd met een groot aantal kaartjes die de topografische ligging van de bestudeerde namen duidelijk maken. Zeer belangrijke bijdrage!

Zie ook : Berichtigung und Nachtrag zu „Weil“. *Beitr. z. Namenf.* V (1954), 196-197.

- H. FISCHER, Die Siedlungsverlegung im Zeitalter der Stadtbildung, unter besonderer Berücksichtigung des österreichischen Raumes (Wiener Rechtsgeschichtliche Arbeiten, 1). *Wien*, 1952.

Rec. S. J. FOCKEMA ANDREAE, *Ts. v. Rechtsgesch.* XXI (1953), 251.

- R. FISCHER, Probleme der Namenforschung an Orts- und Flurnamen im westlichen Böhmen und in seiner Nachbarschaft. *Leipzig*, 1952.

Rec. H. WISSEMAN, *Beitr. z. Namenf.* V (1954), 94-95.

- W. FLECHSIG, Was kann die Namenforschung zur Datierung von Siedlungen der Ausbaueit beitragen? *Westfäl. Forsch.* VII (1953-1954), 276-280.

Samenvatting van een lezing gehouden op de „Niedersächsisch-westfälische Tagung über frühmittelalterliche Siedlungsgeschichte vom 12.-14. 10. 1953 in Georgsmarienhütte/Osnabrück". Zie over deze belangrijke samenkomst het *Kurzprotokoll* in het genoemde ts., blz. 266 e. v.

- H. KRAHE, Alteuropäische Flussnamen. *Beitr. z. Namenf.* IV (1953), 37-53, 105-122, 234-243.

Voortzetting van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1951, blz. 137, over de -antia-namen.

- H. KUHN, Stamm- und Genitivzusammensetzung in den germanischen Ortsnamen. *Beitr. z. Namenf.* IV (1953), 159-175.

Kritiek op de bijdrage van E. SCHWARZ, Das Alter der genitiven Zusammensetzungen... zie *Bibl.* 1950, blz. 420-421. S. betoogt, aan de hand van Noordduitse en Scandinavische, vooral IJslandse pln., dat de samenstellingen met genit. als eerste bestanddeel chronologisch niet te scheiden zijn van die met een onverbogen stam als eerste lid. KUHN herinnert aan het opstel van G. SCHÜTTE, Ejeformen som Kendemærke for Gude- navne og Folkenavne i Sammensætninger. *Arkiv* XXXVII (1921), 233-262, waarin hetzelfde onderwerp wordt behandeld.

- F. LANGENBECK, Zur Methode der Identifizierung alter Ortsnamen. *Alemannisches Jahrb. (Lahr/Schwarzw.)* I (1953), 107-162.

Na de principes te hebben beschreven die de moeilijkheden bij de identificatie van pln., vermeld in de oudste bronnen, moeten helpen overwinnen, wordt door de S. „eine Reihe von Identifizierungsversuchen aneinandergereiht, die nach besonderen Gesichtspunkten ausgesucht worden sind”.

- F. LANGENBECK, Ortsnamenprobleme unter Berücksichtigung oberrheinischer Verhältnisse. *Die Ortenau-Veröffentl. d. Hist. Vereins f. Mittelbaden*, 33. Heft, 1953, 7-33.

Wijst treffend op de noodzakelijkheid van de regionale beoefening van de naamkunde en op het gevaar voor overhaastige veralgemening.

- F. MAURER, Nordgermanen und Alemannen. Studien zur germanischen und frühdeutschen Sprachgeschichte, Stammes- und Volkskunde (*Bibl. Germanica*, III). Bern, Francke-München, Lehnen, 1952³, 187 S.

Rec. J. VAN DAM, *Lew. Bijdr. Bijbl.* XLIII (1953), 39-40.

E. POLOMÉ, *Rev. phil.* XXXI (1953), 1077-80.

- H. MOSER, Die Flurnamen der Sathmarer Schwaben, mit Bemerkungen zum Problem der Namensfelder. *Beitr. z. Namenf.* IV (1953), 179-208.

De studie van de toponymie van het genoemde menggebied aan de bovenloop van de Theiss is voor S. uitgangspunt voor interessante beschouwingen over de „Namenfelder” (blz. 199 e. v.). „Es hat sich gezeigt, dass alle Gruppen von Namen, Personen- und Örtlichkeitsbezeichnungen, unter dem Einfluss der gleichen, räumlich wirkenden Kräfte gruppenpsychologischer Art stehen”.

- G. NIEMEIER, Die Ortsnamen des Münsterlandes. Ein kulturgeographischer Beitrag zur Methodik der Ortsnamenforschung (Westfälische geographische Studien, VII). *Münster*, 1953.

Rec. E. SCHWARZ, *Beitr. z. Namenf.* V (1954), 93-94.

Belangrijk methodologisch werk, waarin bewezen wordt hoe vruchtbaar de samenbundeling van de taalkunde, de geschiedenis en de nederzettingsgeografie voor de toponymie kan zijn.

- G. ROTHOFF, Studien zur Geschichte des Reichsguts in Niederlothringen und Friesland während der sächsisch-salischen Kaiserzeit. Das Reichsgut in den heutigen Niederlanden, Belgien, Luxemburg und Nordfrankreich (Rhein. Archiv, 44). *Bonn*, 1953.

- H. OVERBECK, Der geographische Bedeutungswandel, am Beispiel der Kulturlandschaftsgeschichte des Mosel-Saar-Nahe-Raumes. *Rhein. Viert.* XVIII (1953), 141-168, mit 5 Karten.

In dit opstel toont S. aan dat de historische geografie, aangevuld door de oudheidkunde en de naamkunde, de ontwikkeling van het woongebied duidelijk kan aantonen. Belangrijke bibliografie over de Westduitse onderzoekingen in verband met de vestigingsgeschiedenis.

Zie ook : *Protokoll-Manuskript Arbeitsgemeinschaft f. westdt. Landes- und Volksforschung, Tagung Saarburg* 28/9-1/10/1953, S. 3-10.

- J. RÖDER, Bodenspuren alten Weinbaus am nördlichen Mittelrhein. *Rhein. Viert.* XVIII (1953), 170-193.

Zeer oorspronkelijk opstel over 16 vindplaatsen waar de oudheidkundige sporen van de vroegere wijnteelt duidelijk werden teruggevonden. Merkwaardig is de ontdekking van een rijgraveld uit de 6^e/7^e eeuw te Miesenheim (blz. 178-181), waarop een wijngaard werd aangelegd! Vermeldt terloops ook pln.

- K. RUG, Siedlungsgeschichtliche Fragen im Saarbrücker Raum erläutert am Beispiel des Köllertals. *Rhein. Viert.* XVIII (1953), 55-67.

Interessant is de studie van de „Wüstungen” in het betrokken gebied (kaart nr. 1) en van de *-hofen*-namen (kaart nr. 2).

- B. SCHEL B, Kinzingen = Kirchhofen. Ein Beitrag zur Orts- und Flurnamenforschung. *Alemannisches Jahrb.* [Lahr/Schwarzw.] I (1953).
- J. SCHNETZ, Flussnamen des Bayerischen Schwabens... Zie *Bibl.* 1951, blz. 139.
Rec. N. P. SPRENGER DE ROVER, *Brab. Heem* V (1953), 68-69.
- J. SCHNETZ, Flussnamen und vordeutsche Ortsnamen des Bayerischen Schwabens. 1953 (1).
Rec. N. P. SPRENGER DE ROVER, *Brab. Heem* V (1953), 68-69.
- E. SCHWARZ, Deutsche Namenforschung II. Zie *Bibl.* 1950, blz. 420.
Rec. H. DRAYE, *Louv. Bijdr. Bijbl.* XLIII (1953), 25-26.
- E. SCHWARZ, Goten, Nordgermanen, Angelsachsen. Zie *Bibl.* 1951, blz. 139.
Rec. J. VAN DAM, *Louv. Bijdr. Bijbl.* XLIII (1953), 15-16.
E. POLOMÉ, *Rev. phil.* XXXI (1953), 112-121.
- E. SCHWARZ, Die *-ing*-Namen des Chamer Beckens — Naristen und Veneter. *Beitr. z. Namenf.* IV (1953), 291-324.
S. bestudeert de circa 75 „echte” *-ing*-namen uit de omgeving van Cham en Roding (Oberpfalz), die overblijven na uitschakeling van de onechte en de Slavische *-ing*-namen (wat deze laatste betreft gaat hij de Slav.-Dt. „Lautersatz” na). Interessant zijn de vaststellingen betreffende de psn. en de appellativa, die het eerste bestanddeel van de *-ing*-namen vormen. In tegenstelling met de opvatting die de germanisering van het betrokken gebied door een Beierse nederzetting in de 8^e eeuw verklaart, meent S. dat de Naristen, die Veneten waren, reeds in de 2^e eeuw geermaniseerd werden en later in het Thuringisch rijk zijn opgegaan. Na de verovering van dit rijk door de Franken in 531, werd een gedeelte van de Naristen in Boergondië overgeplaatst. Hun oorspronkelijke gouw *Stadevanga* „Ufergefilde” lag aan de Regen. Aan de hand van talrijke naamkundige etymologische verklaringen bewijst S. verder, dat het gebied van Cham zonder onderbreking bevolkt geweest is.
- E. SCHWARZ, Germanische Sprachgeschichte und Sprachgeographie. *Zs. f. Mundartforsch.* XXI (1953), 129-148.
Onderzoekt de kwestie van het oorspronkelijk woongebied van de Langobarden. Kaart op blz. 139.

(1) Over de verdienstelijke naamkundige J. SCHNETZ († 1952) zie o. m. E. G. G., In memoriam J. Schnetz. *Names* I (1953), 133-134; ook: E. SCHWARZ, Joseph Schnetz (1873-1952). *Onoma* III (1952), 90-91.

- E. SCHWARZ, Thüringer, Angeln und Warnen. *Jahrb. f. fränkische Landesforschung* XI-XII (1953), 23-28.
O. m. over de -leben-namen.
- E. SCHWARZ, Die Urheimat der Goten und ihre Wanderungen ins Weichselland und nach Südrussland. *Saeculum* IV, 13-26, mit 1 Karte.
Bespreekt ook een aantal volksnamen.
- E. SCHWARZ, Die Urheimat der Veneter. *Forschungen u. Fortschritte* XXVII (1953), 179-180.
Behandelt ook de hydroniemen *Vils* en *Flöha*.
- A. STEEGER, Die geologisch-morphologischen Grundlagen der frühmittelalterlichen Siedlung am Niederrhein. *Protokoll-Manuskript Arbeitsgemeinschaft f. westdt. Landes- und Volksforschung Tagung Kronenburg (Eifel) 22-25. IV. 1953*, S. 3-9, mit Karte.
- F. STROH, Handbuch der germanischen Philologie. *Zie Bibl.* 1952, blz. 296.
Rec. L. GROOTAERS, *Louv. Bijdr. Bijbl.* XLIII (1953), 41-43.
H. KRAHE, *Beitr. z. Namenf.* V (1954), 90.
- J. TRIER, Holz. *Zie Bibl.* 1952, blz. 297.
Rec. E. POLOMÉ, *Rev. phil.* XXXII (1954), 155-161.
De bibliografie van Trier wordt door de recensent opgegeven op blz. 156, noot 1.
- L. WEISGERBER, Deutsch als Volksname. Ursprung und Bedeutung. *Darmstadt*, 1953.
Nuttige heruitgave van acht opstellen, in verschillende tijdschriften verschenen en in onze vroegere bibliografische overzichten vermeld.
- H. WIEBE, Das Siedlungswerk niederländischer Menno-niten im Weichseltal zwischen Fordon und Weissenberg bis zum Ausgang des XVIII. Jhts. (Wissenschaftl. Beitr. z. Geschichte u. Landesk. Ost-Mitteleuropas, 3). *Marburg/Lahn*, J. G. Herder-Institut, 1952, 109 S.
- F. ZÖLLNER, Awarisches Namensgut in Bayern und Österreich. *Mitteil. Inst. f. österr. Geschichtsf.* LVIII (1950), 244-266.

* * *

Voor de studie van de plaatsnamen in het Engels taalgebied zijn de volgende bijdragen te vermelden :

- E. C. SMITH, [Bibliographia Onomastica 1952]. United States. *Onoma* IV (1953).
- H. J. VAN DE WIJER, [Bibliographia Onomastica 1952]. Great Britain. *Onoma* IV (1953).
- A. M. ARMSTRONG, a. o., The Place-Names of Cumberland III... zie *Bibl.* 1952, blz. 297.
Rec. A. H. MARCKWARDT, *Names* I (1953), 142-144.
- M. S. BEELER, America — The Story of a Name. *Names* I (1953), 1-14.
Hierbij een korte nota, door R. W. KELLER, *ibid.*, 208.
- M. W. BERESFORD, The Lost Villages of Yorkshire III. *Yorkshire archaeol. Journ.* XXXVIII (1953), 215-240, 3 pl., 1 map.
- O. G. S. CRAWFORD, Place-names : a Review. *Antiquity* XXV (1951), 60-65.
Bespreekt H. KÖKERITZ, The Place-Names of the Isle of Wight (*Uppsala*, 1940); R. FORSBERG, A Contribution to a Dictionary of Old-English Place-Names (*Uppsala*, 1950); The Place-Names of Cumberland (*Cambridge*, 1950); G. L. ADKIN, Horowhenua : its Maori Place-Names.
- H. C. DARBY, The Domesday Geography of Eastern England I. *Cambridge*, 1952, xiv-400 p., 109 maps.
Rec. H. D., *Rev. hist. eccl.* XLIX (1954), 299-300.
- A. G. DICKENS, The „Shire” and Priviledges of the Archbishop in the XIth cent. York. *Yorkshire archaeol. Journ.* XXXVIII (1953), 131-147.
Rec. H. D., *Rev. hist. eccl.* XLIX (1954), 315.
- PH. T. HANNA, The Dictionary of California Land Names. *Los Angeles*, 1951.
Rec. M. MEREDITH, *Names* I (1953), 284-286.
- R. HODGKIN, A History of the Anglo-Saxons. *Oxford*, 1952³, 2 vol.
- W. KIRBIS, Siedlungs- und Flurformen germanischer Länder, besonders Grossbritanniens, im Lichte der deutschen Siedlungsforschung (Göttinger geographische Abhandl., X). *Göttingen*, 1952.
Rec. K. HAFF, *Zs. d. Savigny-Stift. f. Rechtsgesch.* LXX (1953), 356-359.

- G. M. LUCYK, Contribution to Methods in Onomastics. Topo- and Choronyms and their Origin (Ukrainian Free Academy of Sciences, Onomastica, VI). *Winnipeg*, 1953.
- [P. E. PALMER], The Canadian Board on Geographical Names. *Names I* (1953), 79-84.
- P. POWER, The Place-Names of Decies. *Cork*, 1953².
- R. L. RAMSAY, Irish Pioneer Onomatologists. *Names I* (1953), 20-29.
- Betreft de merkwaardige verzameling *Dinnshenchas*, uit de 8^e-12^e eeuw. Terloops wordt ook gesproken over de oorsprong van de volksnamen *Saksen*, *Scyldingen*, *Langobarden*, *Franken*, *Angelen* (vgl. *Bibl. Psn.* 1953, blz. 204).
- R. L. RAMSAY, The Place Names of Boone County, Missouri (Public. Americ. Dial. Soc., No. 18). 1952.
- R. L. RAMSAY, Our Storehouse of Missouri Place Names... zie *Bibl.* 1952, blz. 298.
- Rec. H. M. LOVETT, *Names I* (1953), 61-62.
- A. W. REED, The Story of New Zealand Place Names. *Wellington* (New Zealand), 1952.
- Rec. E. C. EHRENSPERGER, *Names I* (1953), 286-288.
- E. W. McMULLEN, English topographic terms in Florida 1563-1874. *Gainesville (Florida)*, 1953.
- Rec. M. M. BRYANT, *Names II* (1954), 142-143.
- H. R. SMITH, Saxon England. *London*, 1953.
- G. R. STEWART, The Field of the American Name Society. *Names I* (1953), 73-78.
- Zie ook *ibid.*, 150-151 (1).
- C. M. WEISMAN, Brooklyn from *Breukelen* and *Bruijkleen*. *Names I* (1953), 39-40.
- De oorspronkelijke Ndl. namen werden eerst verengelt tot *Brookland*, waaruit dan verder *Brooklyn*.
- X., The New Mexico Place Name Dictionary. *Names I* (1953), 54-55.

* * *

(1) Over de jongste uitgaven van U. S. BOARD ON GEOGRAPHIC NAMES, zie *Names I* (1953), 53-54.

Wat de **Skandinavische toponymie** betreft, mogen hier een aantal van de belangrijkste studiën uit het verlopen jaar worden opgesomd :

A. BJERRUM, [Bibliographia Onomastica 1952]. Denmark. *Onoma* IV (1953).

P. HOVDA, Id. Norway. *Ibid.*

J. SAHLGREN - B. EJDER, Id. Sweden. *Ibid.*

K. G. LJUNGGREN, Litteraturkrönika (1952-1953). *Arkiv f. nord. fil.* LXVIII (1953), 205-216.

P. ENVALL, Tiveden, Isala och Husum... zie *Bibl.* 1952, blz. 299.

Rec. F. DE TOLLENAERE, *Museum* LVIII (1953), kol. 208-211.

B. FLEMSTRÖM, Svenska Ortnamnsarkivet. *Orbis* II (1953), 211-212.

E. HARDING, Om omljudet i några nordiska vin-namn. Bynamnet Skintaby (Bilaga till Språkvetenskapliga problem, h. 8). *Lund*, 1953.

Op blz. 3-7 wordt kritiek uitgebracht op het grote werk van V. JANSSON over de pln. met *vin* (zie *Bibl.* 1952, blz. 299); op blz. 8 wordt *Skintaby* — in tegenstelling tot Sveriges ortnamn, Hallands län — verklaard uit Zwe. dial. *skinta* „sloot, voor, kuil”, vermoedelijk ablautend met mhd. *schanze* „schanz”.

L. JACOBSEN, e. a., Nudansk ordbog I-II (Politikens blå ordbøger). *København*, 1953.

Met verklaring van vele plaats- en persoonsnamen, door K. HALD.

K. G. LJUNGGREN, Ordet *nytiabol* och sydsvenskt fäbodväsen under medeltiden. *Arkiv f. nord. fil.* LXVIII (1953), 140-152.

Bijgewerkte tekst van een congres-lezing te Uppsala, waarvan een Duitse samenvatting verscheen in het *Programme IVe Congr. Int. Sc. Onom.* (1952), 24, onder de titel : Sprachliche Spuren einer südsandinavischen Sennenwirtschaft. Belangrijk ook voor de toponymie en de geschiedenis van de bewoning.

I. MODÉER, Norska ordstudier. Två bidrag till fiskets ordgeografi (Uppsala universitets årsskr. 1953, 2). *Uppsala-Wiesbaden*, 1953.

Dialectgeografische studie over Noorse woorden in verband met de visvangst, waarbij terloops ook toponymisch materiaal wordt behandeld. Het werk bevat 34 verbreidingskaartjes, een

samenvatting in 't Engels, register van woorden (en pln.) op blz. 141-150.

- M. OLSEN, Orknøske gårdnavn. *Maal og minne* 1953, 109-125.

Vestigt de aandacht op het voortreffelijke boek van H. MARWICK, Orkney Farm-Names (zie *Bibl.* 1952, blz. 298), bespreekt uitvoerig de inhoud ervan en verbindt ermede een aantal belangrijke beschouwingen met het oog op de algemene naamkunde.

Zie over hetzelfde boek ook de recensie van F. G. CASSIDY, *Names* I (1953), 288-289.

- A. PEETRE, Sko klosters medeltida jordeböcker, med kommentarer (Skrifter utg. av Vet.-soc. i Lund, 42). *Lund*, 1953.

- P. SKAUTRUP, Det danske sprogs historie III. *København*, 1953.

Zie over de naamgeving in de 18^e en 19^e eeuw inz. blz. 435-436 (plaatsnamen) en 436-441 (persoonsnamen), met bibliografie op blz. 471-472.

- H. STÅHL, Något om ortnamnen i Sunnemo. *Sunnemo socken* (Karlstad, 1953), 303-311.

Bespreekt in hoofdzaak veld- en waternamen, met een paar voorbeelden van elliptische toponiemen („reduktbildning”).

- J. SVENNUNG, Belt und Baltisch. Ostseeische Namenstudien mit besonderer Rücksicht auf Adam von Bremen (Uppsala univ. årsskrift 1953, 4). *Uppsala-Wiesbaden*, 1953.

Rec. R. VAN DER MEULEN, *Museum* LVIII (1953), 254-255.

Deens *belte* (Ono. *belti*) „gordel” overdrachtelijk gebruikt in de Skandinavische hydronymie, o. m. in Deense vaarwateraam 1288 *Belt*, overeenkomend met het *Balticum fretum* (1076, Adam van Bremen), waarop *Baltisch* teruggaat.

- C.-E. THORS, Studier över finlandssvenska ortnamnstyper. *Studier i nord. fil.* XLII (1953), 150 blz.

Studie over de geografische verbreiding van 48 plaatsnamentypen (tweede leden van samenstelling), met telkens een kaartje ter illustratie.

- V. E. V. WESSMAN, Namn på berg i Sibbå socken (Bidrag till finlandssvensk ortnamnsforskning VI). *Studier i nord. fil.* XLII (1953), 53 blz.

Bestudeert 320 bergnamen, ingedeeld volgens de aard van de samenstelling.

LIJST VAN BRONNEN EN VERKORTINGEN

Names = *Names : Journal of the American Name Society*
[University of California Press. Berkeley 4, California]
I (1953).

O. K. Ronse = *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde.*

Spycker = *De Spycker - Orgaan van de heemkundige studiekering voor het grondgebied van de aloude heerlijkheid Essen-Kalmthout-Huiberghen (Voortzetting van de „Gedenkschriften O. K. E. C.”) XI (1951-1954).*

Verder worden in dit overzicht o. m. de volgende verkortingen gebruikt :

An. praem. : *Analecta Praemonstratensia.*

Ann. de Normandie : *Annales de Normandie.*

Ann. Soc. archéol. Namur : *Annales de la Société archéologique de Namur.*

Ant. class. : *L'Antiquité Classique.*

Archeol. : *Archeologie* [overdruk uit *L'Antiquité Classique*].

Arkiv f. nord. fil. : *Arkiv för nordisk filologi.*

Beitr. z. Namenf. : *Beiträge zur Namenforschung.*

Bibl. (Pln., Psn.) : *De plaatsnamenstudie in.../De persoonsnamenstudie in...*

Biek. : *Biekorf.*

Bijdr. gesch. Brab. : *Bijdragen tot de geschiedenis, bijzonderlijk van het oud hertogdom Brabant.*

Bijdr. gesch. Minderbroed. : *Bijdragen voor de geschiedenis van de provincie der Minderbroeders in de Nederlanden.*

Bijdr. gesch. Ndl. : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden.*

Brab. heem : *Brabants Heem.*

Bull. Comm. roy. hist. : *Bulletin de la Commission royale d'Histoire — Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis.*

Bull. Mus. roy. d'art et d'hist. : *Bulletin des Musées royaux d'Art et d'Histoire.*

Collect. Mechlin. : *Collectanea Mechliniensia.*

Com. top. : *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie & Dialectologie — Bulletin de la Commission royale de Toponymie & Dialectologie.*

Dial. belgo-rom. : *Les Dialectes belgo-romans.*

Driemaand. bladen : *Driemaandelijkse bladen.*

E. S.-Br. : *Eigen Schoon en de Brabander.*

Ét. classiques : *Les Études Classiques.*

Fryske plakn. : Fryske plaknammen.

Hand. Com. v. d. uitg. der oude wetten en verord. : Handelingen van de Koninklijke Commissie voor de uitgave der oude wetten en verordeningen van België.

Hand. Em. : Handelingen van het Genootschap voor geschiedenis gesticht onder de benaming Société d'Émulation te Brugge.

Hand. XXe Vla. fil. congres : Handelingen van het twintigste Vlaamse Filologencongres.

Hist. Zs. : Historische Zeitschrift.

Jaarb. geneal. = Jaarboek van het Centraal Bureau voor genealogie [s-Gravenhage].

Kon. Vla. Ac., Versl. en med. : Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde, Verslagen en Mededelingen.

Land v. Loon : Het Oude Land van Loon.

Leuw. bijdr. Bijbl. : Leuvense Bijdragen, Bijblad.

Mitteil. d. hist. Ver. d. Pfalz : Mitteilungen des historischen Vereins der Pfalz.

Med. Centr. voor onderzoek Ndl. volkseigen : Mededelingen van de Centrale Commissie voor onderzoek van het Nederlandse Volkseigen.

Med. Kon. Vla. Ac. v. België, Kl. letteren : Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Letteren.

Med. Ver. naamk. : Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam.

N. taalgids : De Nieuwe Taalgids.

O. K. Dendermonde : Oudheidkundige Kring van het land van Dendermonde, Gedenkschriften.

O. K. Gent : Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent.

O. K. Mech. : Handelingen van de Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen.

O. K. Waas : Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas.

Oudh. en kunst : Oudheid en Kunst.

Ovla. jaarb. : Cultureel Jaarboek van de Provincie Oostvlaanderen.

Ovla. za. : Oostvlaamsche Zanten.

Rev. ét. anc. : Revue des Études anciennes.

Rev. hist. eccl. : Revue d'Histoire ecclésiastique.

Rev. int. onomastique : Revue internationale d'Onomastique.

Rev. phil. : Revue belge de philologie et d'histoire — Belgisch tijdschrift voor philologie en geschiedenis.

Rev. Nord : Revue du Nord.

Rhein. Jahrb. f. Volksk. : Rheinisches Jahrbuch für Volkskunde [Bonn].

Rhein. Viert. : Rheinische Vierteljahrsblätter.

Tax. : Taxandria.

Toer. : De Toerist.

Tour. club : Revue du Touring Club de Belgique.

- Ts. Alg. Spaar- en lijfrentekas* : Tijdschrift van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas.
- Ts. gesch. folkl.* : Tijdschrift voor Geschiedenis en Folklore.
- Ts. Leiden* : Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, uitgegeven vanwege de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden.
- Ts. Ndl. aandr. gen.* : Tijdschrift van het Nederlands aardrijkskundig genootschap.
- Ts. v. rechtsgesch.* : Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis.
- Ts. Ver. aandr. studies* : Tijdschrift van de Belgische vereniging voor aardrijkskundige studies — Bulletin de la Société belge d'études géographiques.
- Ts. v. gesch.* : Tijdschrift voor Geschiedenis.
- Ts. v. volksk. en volkstaal* : Tydskrif vir Volkskunde en Volkstaal.
- Ts. v. wet. en kuns* : Tydskrif vir wetenskap en kuns.
- Westfäl. Forsch.* : Westfälische Forschungen.
- Wet. tijd.* : Wetenschappelijke Tijdingen.
- Zs. Eupener Geschichtsver.* : Zeitschrift des Eupener Geschichtsvereins — Bulletin de la Société Eupenoise d'Histoire.
- Zs. f. Mundartforsch.* : Zeitschrift f. Mundartforschung.
- Zs. f. rom. Phil.* : Zeitschrift f. romanische Philologie.
- Zs. Savigny-Stift. f. Rechtsgesch.* : Zeitschrift der Savigny-Stiftung f. Rechtsgeschichte.
- 't Zwaantje : 't Zwaantje. Volksalmanak voor het Land van Heist.
-

AFD. I. — ALGEMENE BIJDRAGEN

1. A. CARNOY, Origines des noms des communes de Belgique. Zie *Bibl.* 1949 nr. 1 en *Bibl.* 1950, nr. 1.

Rec. C. BRUNEL, *Biblioth. École des Chartes* CX (1952), 293-294.

2. A. CARNOY, Toponymie en homonymie. *Kon. Vla. Ac., Versl. en Med.* 1953, 171-177.

Onderscheidt in de Vla. en Waalse toponymie homoniemen die berusten op vergissingen en andere, die „rechtstreeks en bewust aan andere steden ontleend” zijn.

3. A. CARNOY, Toponymie des chaussées romaines en Belgique et dans les régions avoisinantes. *Essai d'hodonymie. Ant. class.* XXII (1953), 297-321 (wordt voortgezet).

Na enkele methodologische beschouwingen, brengt S. de toponiemen samen die verband houden met het Romeins wegennet. Wat de Nederlandse toponymie betreft, zijn dit o. m. (*heir*)weg, *dieweg*, *oude baan*, *Walenweg*, *steenstraat*, *hoogstraat*, *groenstraat*, *kaltsei*, *kalsijde*, *kassei*, Kinrooi < *camini ruga*, Peer < *petreus* en Peritten < *petra-it-tus*, Strijtem, Strijen, Strijland, Strijhout, enz. < Lat. *stria*, en, naar analogie met *strata*, *strita*; *Kapellen*, die langs de heirbanen opgericht werden, evenals de rustplaatsen en herbergen o. m. de Ndl. *Heusden*-namen < *Hosdinium* < **hos(pi)vinium*; *belle* < Oudfrans *baille* < Volkslat. *ballium*, *balliolium* „afgeperkte plaats” en, ten slotte, de toponiemen in verband met verdedigingswerken, *castrum* > Kester, *castellum* > Kassel, Kessel, enz., *turris* > Torre, *torno*- „heuvel, kleine sterkte”, waaruit de *Deurne*-namen zouden kunnen ontstaan zijn (?).

In deze bijdrage — uitgebreide tekst van de lezing die door de auteur gehouden werd op het IVe Internationaal Congres voor Naamkunde (Uppsala, Augustus 1951) (1) — zijn alle etymologieën niet even overtuigend.

4. A. CARNOY, [Toponymie itinérante]. Communication à la Société pour le progrès des Études philol. et histor., séance 9 nov. 1952. *Rev. phil.* XXXI (1953), 206-207 [résumé].

Bespreekt de benamingen die herinneren aan kruispunten, wegwijzers, heilige bomen, heiligdommen en kapellen langs Romeinse wegen (2).

(1) Deze congres-lezing is opgenomen in de ondertussen verschenen [*Mémoires du*] *Quatrième Congrès Int. de Sc. Onomastiques* [Uppsala-København, 1954], blz. 212-220.

(2) Een aanvulling van de bibliografie van A. CARNOY, ver-

5. H. DRAYE, Zur Problematik der zeitlichen Schichtung der älteren Namentypen mit Rücksicht auf die Besiedlung der südlichen Niederlande. *Protokoll-Manuskript Arbeitsgemeinschaft f. westdt. Landes- und Volksforsch. Tagung Kronenburg (Eifel)* 22-25.IV.1953, S. 60-67.

Bespreekt de belangrijkste pln.-types uit de vóór-Romeins-Keltische, de Romeins-Gallo-Romaanse en vooral uit de Germaanse naamkundige lagen. Wat de laatste betreft, worden de verschillende pogingen om de groepering van *-heem*, *-ingen*, *-ing(a)heem* en hun onderlinge chronologie te verklaren, kritisch overzien. De uitgewerkte tekst van deze lezing verscheen onder tusschen in de *[Mémoires du] Quatrième Congrès Int. de Sc. Onomastiques* (Uppsala 1952), blz. 227-244.

6. H. DRAYE- -O. LEYS, De ouderdom der veldnamen in Zuid-Nederland. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 9-18.

Onderzoek van de kwestie op grond van het materiaal ter beschikking gesteld in de *Diplomata Belgica* van M. GYSSELING, en in het licht van de stelling door M. SCHÖNFELD verdedigd o. m. in zijn werk : *Veldnamen in Nederland* (zie *Bibl.* 1949, blz. 176).

7. M. GYSSELING, Inleiding tot de studie van het oude Belgisch. Zie *Bibl.* 1952, nr. 3.

Rec. S. J. D[E] L[AET], *Archeol.* 1953, II, 439.

É. LEGROS- -J. HERBILLON, *Com. Top.* XXVII (1953), 122-124.

8. M. GYSSELING, Enkele Oudnederlandse woorden in het Frans. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 81-84.

Over de etymologie van *fief* (: *alleu*), *guéret* en *warichet* „waarschap”, *garenne* en *varenne* „warande”, *forêt* „vorst” en *bois* (1), *loge* en Hgd. *Laube* (naar KLUGE?), *gué*, *quai* „kade”, *félon*. Hierbij komen voor de Ndl. toponymie ter sprake de pln. *Neigem*, pln. met *vorst*, *Kadzand*, syncope van *d*.

9. M. GYSSELING, Topografische terminologie in Nederlandstalige plaatsnamen. *Wet. Tijd.* XIII (1953), kol. 182-184.

Lijstje van de meest voorkomende bestanddelen, met telkens aanduiding van de (gereconstrueerde) Ogm. vorm en van de betekenis. In sommige gevallen is nadere uitleg vereist (2).

schenen in het *Jaarboek v. d. Kon. Vla. Ac.* 1940, blz. 113 e. v., vindt men in het *Jaarboek* 1952-1953, blz. 161-162.

(1) Over *bois* „bos” schreven, behalve CARNOY (*Bibl.* 1951, nr. 25), onlangs nog LECHANTEUR in *Ann. de Normandie* II (1952), 65-72 en WHATMOUGH in *Orbis* I (1952), 434, met (blz. 432) verwijzing naar *Die Sprache* I (1949), 123-129.

(2) De „Prijs der Alumni 1953” werd toegekend aan Dr. M. Gys-

10. J. LINDEMANS, De afsluitingen in de geheinde percelen. *Med. Ver. Naamk. XXIX* (1953), 27-40.

Rec. X., *Land v. Aalst V* (1953), 256.

Degelijk gedocumenteerde studie over de betekenis en vaak ook de geografische verbreiding van pln. met *gat, veken, velen, horde, hekken, heg, gader (valgaar, valder), glent, raster, rooster, breem, kraai (krat, -krete), eegde, beugel, hameide, balie en belle, stijl, standaard, draaiboom en draaijer, rad, keer(boom), perboom, stok, (stuip)perts, klap, klip, klop, lap, slag, blouwer, houwer, kruis, stichel of stegel, (over)stap*. In hetzelfde verband worden bovendien besproken toponiemen met *korf, mand, paander, fraai (mnl. frayeel), hotte, krib* en formaties op *-elaar*, zoals *bommelere, rammelere, renselaer, roteleere, roeffelaar, roesse-laer, rommeler, ruyselere*.

11. K. ROELANDTS, Het naamkundig onderzoek in Skandinavië III. Het toponymisch onderzoek in Denemarken. *Med. Ver. Naamk. XXIX* (1953), 107-117.

Vervolg van het overzicht over de georganiseerde plaatsnamenstudie in de Skand. landen; zie laatst *Bibl.* 1952, nr. 5. Aan het einde worden enkele namentypen besproken in verband met de geschiedenis van de bewoning. Een laatste, nog te verschijnen bijdrage in deze reeks, zal betrekking hebben op de anthroponymie.

12. H. J. VAN DE WIJER, Een internationaal organisme voor het onomastisch onderzoek. *Vooy's voor De Vooy's = N. Taalgids XLVI* (1953), 114-121.

Schetst de ontwikkeling van het toponymisch onderzoek en de evolutie van de naamkunde op internationaal gebied, in het bijzonder de oprichting van het *Internationaal Comité voor Onomastische Wetenschappen* en van het *Internationaal Centrum voor Onomastiek*.

13. H. J. VAN DE WIJER - H. DRAYE - K. ROELANDTS, De plaatsnamenstudie in 1952. *Com. Top. XXVII* (1953),

SELING voor zijn naamkundige publicaties, die in onze vorige overzichten werden besproken. Zie hierover: „Prijs der Alumni — Verslag van de Jury” [*Brussel*, 1953] waarin de wetenschappelijke bedrijvigheid van de Laureaat wordt samengevat (blz. 4-8) en de bibliografie van zijn werken wordt opgemaakt (blz. 8-10).

Met onze hartelijkste gelukwensen aan Dr. M. GYSSELING voor deze nieuwe welverdiende onderscheiding, drukken wij de hoop uit zijn „Toponymisch Woordenboek van België, Holland en Noord-Frankrijk tot 1225” en zijn „Oudnederlandse Spraakkunst” te mogen zien verschijnen, die in het genoemde Verslag worden aangekondigd.

277-327. Afzonderlijk in de reeks *Bijlagen* van het Instituut voor Naamkunde te Leuven, nr. XXXVII.

Vervolg van het jaarlijks overzicht der Nederlandse en Friese toponymische literatuur, met bespreking van de belangrijkste publicaties uit de overige Germaanse taalgebieden.

Zie ook :

H. DRAYE- -J. HERBILLON, [Bibliographia Onomastica 1952] Belgium-Belgique. *Onoma* IV (1953).

O. LEYS, Onomastic Periodicals — Revues onomastiques. *Onoma* IV (1953).

O. LEYS, Uit de tijdschriften. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 80 ; 106.

Inhoud van de laatst verschenen jrg. (1953) van *Hand. Com. Top., Beitr. z. Namenf., Fryske plaknammen*.

* * *

Inlichtingen over de onomastische bedrijvigheid in de verschillende taalgebieden bevat ook het volgend repertorium :

COMITÉ INTERN. PERMANENT DE LINGUISTES, Bibliographie linguistique de l'année 1951 et complément des années précédentes. *Utrecht-Anvers*, 1953.

Zie inz. over de onomastiek, blz. 38-62.

Over de beoefening van de naamkunde aan de Rijksuniversiteit te Gent zal men naslaan :

P. DE KEYSER- -E. BLANQUAERT, Zestig jaar Nederlandse taalkunde aan de Universiteit te Gent (1890-1950), in : Zestig jaar onderwijs en wetenschap aan de Faculteit van de Wijsbegeerte en Letteren der Rijksuniv. te Gent (Fac. Wijsb. en Lett., Werken CXIV). [*Brugge*, 1952], blz. 124-156.

Over de naamkunde blz. 138, 147.

Zoals in onze vorige overzichten, wensen wij hier de aandacht van de naamkundigen te vestigen op de volgende historische bibliografische hulpmiddelen :

J. DHONDT- -A. SCUFFLAIRE, e. a., Bibliographie de l'histoire de Belgique — Bibliografie van de Geschiedenis

van België 1952 (suite et fin). *Rev. phil.* XXXI (1953), 1146-1192.

Vervolg van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1952, blz. 303, omvattende de nrs. 3270-3960.

Een onmisbaar werkinstrument !

J. DHONDT, Chronique et bulletin critique de l'histoire de Belgique pour 1952. *Rev. Nord* XXXV (1953), 151-183.

F. VERCAUTEREN, Travaux relatifs à l'histoire du Moyen Age (1952). *Moyen Age* LX (1953), 399-405.

AFD. II. — BIJZONDERE VRAAGSTUKKEN

C. — Varia.

14. A. CARNOY, *Asca, Isca, Usca* als hydroniemen. *Med. Ver. Naamk.* XXIX (1953), 21-25.

Studie over de resp. etymologie van die drie waternamen, vergeleken met verwante formaties, vooral pln. met *-is* (*Bilzen, Heks, Temse*, enz.) en *-is-acum* dat S. terugvindt in *Semmerzake, Kemzeke, Moerzeke, Zulzeke* (?).

Vgl. ook de lezing „Le nom de l'Aisne et des hydronymes apparentés en gallo-romain”, gehouden door S. op de vergadering van 10 mei 1953 van de „Société pour le progrès des études philol. et historiques” en waarvan een samenvatting verschenen is in *Rev. phil.* XXXI (1953), 827-828. Daarin wordt ook besproken de etymologische verklaring van *Asse* door J. LINDEMANS. CARNOY gaat uit van een hydron. **aska*, verwant met Keltisch *axa*, waaruit de waternamen *Aisne, Axona*.

15. J. GRAULS, Van Engels off-shore tot Nederlands schoor en schorre. *De Standaard* 4/4/1953, blz. 7.

Over de betekenis van *schoor, schorre, schaar* enz., ook in plaats- en persoonsnamen.

16. J. HERBILLON, Le problème des noms du type *Montenaken*. *Com. Top.* XXVII (1953), 6.

Samenvatting van een lezing, waarin de onregelmatige betoning en klankevolutie van dergelijke namen verklaard wordt door Romeanse invloed. Vgl. de bijdrage van J. LINDEMANS, besproken in *Bibl.* 1951, nr. 12.

17. A. VAN LOEY, Over de *d*-syncope. *Vooy's voor De Vooy's* = *N. Taalgids* XLVI (1953), 64-67.

Vooral aan de hand van plaatsnamen wordt het aspect, de verspreiding, de chronologie en de oorsprong van het verschijnsel onderzocht (1).

18. K. ROELANDTS, Van Scaldis tot Schelde. *Eeuwige Schelde* (Leuven, 1953), 13-14.

Beknopte geschiedenis van de naam, door de eeuwen heen; etymologisch wordt de voorkeur gegeven aan afleiding uit het Germ., „de ondiepe”, vgl. Oe. *scald, sceald*, Eng. *shoal, shallow*, Eng. pln. *Scaldwell* enz. (2).

(1) De bibliografie van A. C. H. VAN LOEY is opgenomen in het *Jaarboek* 1952-1953 v. d. *Kon. Vla. Ac.*, blz. 191-194.

(2) Het foto-album „Eeuwige Schelde” (alg. samenstelling B. PELEMAN, red. leiding F. DE PILLECYN), werd uitgegeven door

de Boekengilde De Clauwaert te Leuven en bevat o. m. nog de volgende bijdragen :

S. RAES, Het brongebied van de Schelde, 7-12.

J. A. VAN HOUTTE, De geschiedenis van de Schelde, 15-18.

K. PINKTEN, De economische betekenis van de Schelde, 19-28.

In het *Tijdschrift van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas* (Nederlandse uitgave) werd in de jaargang 1953 begonnen met een naamkundige rubriek. Daarin verschenen o. m. de volgende vulgariserende bijdragen, van de hand van een anonieme medewerker : Over plaatsnamen met de uitgang *rode* en *sart* (nr. van mei, blz. 15) ; plaatsnamen met bestanddeel *berg* (nr. van september, blz. 15) ; *voorde* en *drecht* (nr. van november, blz. 16).

AFD. III. — ANTWERPEN en BRABANT

A. — Generalia (1).

19. E. BLANCQUAERT, Dialect-atlas van Klein-Brabant. 2^e uitg. met aanvullingen door F. VANACKER. I. Teksten, II. Kaarten (Nederl. Dialect-Atlassen, 1). Antwerpen, 1950-1952.

Vermeldt de waternamen en de dialect-uitspraak van de gemeentenamen en van de belangrijkste wijknamen.

(1) Historische bijdragen, die voor de studie van de Antwerpse en Brabantse toponymie van belang zijn, worden hier opgesomd : J. VAN BALBERGHE, De strijd om de stapelrechten 1233-1785. Mechelen, 1953.

Tussen Mechelen, Antwerpen en Brussel.

P. BONENFANT, L'origine des villes brabançonnnes et la „route” de Bruges à Cologne. *Rev. phil.* XXXI (1953), 399-447.

Rec. J. L[INDEMAN], *E. S.-Br.* XXXVII (1954), 78-79.

J. LYNÄ, *Rev. hist. eccl.* XLIX (1954), 236-237.

Het zijn eerder de Zuid-Noord- verbindingswegen die aan de oorsprong liggen van de meeste steden van Brabant dan de weg van Keulen naar Brugge (theorie van H. PIRENNE) ; deze laatste zou alleen de bloei der betrokken steden bevorderd hebben.

Zie ook *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 276.

J. DHONDT, Het ontstaan van het Hertogdom Brabant. *Brab. Heem* V (1953), 74-86.

[K. HAVERMANS], Mooi Hageland. Heemkundig handboek voor 50 gemeenten bezorgd door de Hagelandse werkgemeenschap (O. L. Vr. Tielt-Br.). Leuven, Jacobs, 1953, 152 blz.

Rec. L. DEBAENE, *Boekengids* XXXII (1954), 40.

J. L[INDEMAN], *E. S.-Br.* XXXVI (1953), 351.

X., *Meer Schoonheid*, Lente 1953, 32.

Bibliografische gegevens over het Hageland in de bijdrage van E. VAN DE WOUDE, Onze voorgangers, blz. 7-9 — Over de naam, de grenzen, de bodemgesteldheid schrijft F. SCHEYS, Het Hageland, blz. 9-12. Voor ieder der 50 behandelde gemeenten worden over de naam, de geschiedenis, de volkskunde, de merkwaardigheden, enz. nuttige gegevens samengebracht en naar verdere bibliografie verwezen. Algemene bibliografie op blz. 150-151. Bevat een aantal schetskaartjes en platen.

J. MELKENBEECK, Nieuwe Gemeentewapens in Vlaams-Brabant. *E. S.-Br.* XXXVI (1953), 376-384.

T. PAAPS, Het Land van Rijen. *Spycker* XI (1951-1954), 33-49.

Status quaestionis van het onderzoek over het *Land van Rijen*, samen met Taxandria, Campinia, Comitatus Mansuariorum, Antwerpen en Brabant.

A. VERBOUWE, Iconografie van Vlaams-Brabant. Gezichten, plan.

B. — Afzonderlijke steden en dorpen

ANTWERPEN

20. F. PRIMS, *Antwerpiensia XXIII* (1952). *Antwerpen*, 1953.

Rec. J. MEERBERGEN, *Boekengids XXXI* (1953), 249-250.

Bevat 66 losse bijdragen, waaronder : nr. 7. O. L. Vr. van Melanen te Antwerpen (naar aanleiding van het opstel van J. VAN MIERLO, besproken in *Bibl.* 1952, blz. 318); nr. 17. De tienden van het Antwerpse Galgeveld; nr. 26. Album pastorum Campiniae; nr. 28. De oudste abdijen in de Kempen; nr. 29. De oudste kapittels in de Kempen; nr. 34. De parochielijsten van de Kempen; nr. 35. Norbertijnse Kempen; nr. 40. Utrechtse Dom en Antwerpse Kempen; nr. 41. Utrecht, Buronte, Bergum; nr. 45. De voogd en de molen van Corbie te Mol; nr. 46. De oorsprong van Pulderbos; nr. 49. Oud-Turnhout, St. Job te Schoonbroek; nr. 52. De personen van Duffel; nr. 53. Personaat en patronaat van Buissegem-Edegem; nr. 54. Het personaat van Heffen; nr. 60. De personen van Wommelgem.

21. F. PRIMS, *Geschiedenis van Wilrijk*. Zie *Bibl.* 1952, nr. 15.

Rec. X., *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 126-127 (1).

nen en kaarten uit vorige eeuwen. VIII. Kanton St.-Kwintens-Lennik. *E. S.-Br.* XXXVI (1953), 101-117; 165-179; 238-257; 352.

Rec. V. GAUBLOMME, *Land v. Aalst V* (1953), 255.

Voortzetting van de zeer waardevolle publicatie, laatst vermeld in *Bibl.* 1951, blz. 154, met interessante reproducties en platen, o. m. een kaart der goederen van de abdij Vorst te Galmaarden, van 1631, op blz. 165.

E. VAN DE WOUDE, Uitzicht van het oude Hageland. *Toer.* XXXII (1953), 537-540.

X., Heemkundige bibliografie. *Ons Heem* XI (1953), 46-60.

(1) Andere bijdragen over ANTWERPEN zijn :

A. DE LATTIN, Evoluties van het Antwerpse stadsbeeld. *Geschiedkundige kronieken VII* (1953), 211 p.

F. PRIMS, Het „Prinsenhof”. *Hand. XXe Vla. Fil. Congres* [Antwerpen, 1953], 62-63.

R. DE ROOVER, Anvers comme marché monétaire au XVIe siècle. *Rev. phil.* XXXI (1953), 1003-1047.

E. SABBE, Anvers, métropole de l'Occident (1492-1566) (Notre Passé VI, 2). *Bruxelles*, 1952.

Rec. R. DE ROOVER, *Rev. phil.* XXXI (1953), 1111-1114.

ASSE

22. J. LINDEMANS, Toponymie van Asse... zie *Bibl.* 1952, nr. 16.

Rec. [M. B(OVYN)], *O. K. Dendermonde* 3e r. (1953), afl. 2, omslagblz. 3.

J. HERBILLON-É. LEGROS, *Com. Top.* XXVII (1953), 121-122 [over de Romaanse pln. aldaar].

Over de geschiedenis en de toponymie van BRUSSEL noteerden wij :

- A. BERNAERTS- R. KERVYN DE MARCKE TEN DRIESSCHE, Les noms de rues à Bruxelles, leur histoire, leur signification, leur sort. *Bruxelles*, 1952^a.

Rec. J. L[INDEMANS], *E. S.-Br.* XXXVI (1953), 63.

- L. GROOTAERS, Het Nederlands substraat van het Brussels-Frans klanksysteem. *Vooys voor De Vooys* = *N. Taalg.* XLVI (1953), 38-41.

- F. VAN KALKEN, De la porte de Namur au Solbosch. *Ixelles*, 1953, gecyclostil.

Overdruk, met enkele aanvullingen, van het opstel „Propos sur la chaussée d'Ixelles”, verschenen in *Mélanges G. Smets* [Bruxelles, 1952].

Onderzoekt de wording van het stadsbeeld van Elsene en vermeldt een aanzienlijk aantal straatnamen in hun oorspronkelijke vorm en in hun dwaze moderne vertaling.

- A. LIBOIS, Quatre textes inédits concernant la Confrérie de Saint-Éloy de Bruxelles. *Bull. Comm. roy. Hist.* CXVIII (1953), 333-355.

Begin XIVe e., met een aantal psn. en pln.

- J. VAN TICHELEN, Over de begijnenhuizen van het voormalige Groot-Begijnhof te Brussel. *Collect. Mechlin.* XXVII (1952), 384-389.

- P. P. VERSPECHT, A la découverte de Bruxelles. La route de Bruxelles à Charleroi. *Tour. Club* LIX (1953), 291-292.

Vervolg van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1951, blz. 156 ; 195 blz. 307. Over de Brusselse Hoogstraat en omgeving.

Voor de studie van de toponymie van MECHELEN zal men ook raadplegen :

- J. VAN BALBERGHE, De ontwikkeling van het huisuitzicht te Mechelen. *Mechelen*, 1953.

- K. BOUMANS, De bevolking van de SS.-Petrus en Paulusparochie in 1680. *O. K. Mech.* LVII (1953), 171-187.

Met schetskaartje van de parochie (1800), op blz. 170.

- J. VERBEEMEN, De demografische evolutie van Mechelen (1370-1800). *O. K. Mech.* LVII (1953), 63-97.

Met lijsten van oude straatnamen (1370, 1544) op blz. 82-87.

- J. VERBEEMEN, De vroegste geschiedenis van Mechelen. *Ts. Gesch. Folkl.* XVI (1953), xli-162 blz. en 4 afb.

E. SCHWARZ, *Beitr. z. Namenf.* IV (1953), 326.

V. VERSTEGEN, *Louv. Bijdr. Bijbl.* XLIII (1953), 29-30.

Vgl. ook A. CARNOY, hierboven nr. 14.

23. J. LINDEMANS, Nog over Romaanse plaatsnamen in de streek van Asse. *Com. Top.* XXVII (1953), 197-209. Afzonderlijk in de reeks *Bijlagen* van het Instituut voor Naamkunde te Leuven, nr. XXXIX.

Nieuwe, bijgewerkte studie over dit interessant onderwerp. Aan de hand van historische gegevens verklaart S. een 35-tal pln. uit de gemeenten Meldert, Hekelgem-Teralfene, Essene, Mollem, Brussegem-Opwijk en Zellik : alle in verband gebracht met de ontginning van de steengroeven door Waalse steenbewerkers. Worden o. m. onderzocht de toponiemen *Domont*, *Floreie*, *Mutsereel*, *Perous*, *Nuvel*, *Kokerei*, *Mazits*, *Foist*, *Foksenberg*, *Veilst*, *Volek*. Het overzicht bevat bovendien enige zonderlinge namen, waarvoor geen verklaring wordt voorgesteld, b. v. *Brochteel*, *Bultaan*, *Mattein*, *Bourquoy*.

KAPELLE-OP-DEN-BOS

24. C. THEYS, Geschiedenis van Kapelle-op-den-Bos. Met een voorbericht en een toponymische studie door Dr. JAN LINDEMANS (uitg. van het „Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Vlaams-Brabant”). *Brussel*, 1953, 1 kaart.

Rec. F. VAN ES, *Ovla. Za.* XXIX (1954), 132.

L. DE MAN, *Rev. phil.* XXXVII (1954), 319-320.

In deze dorpsmonografie, geschreven op verzoek van het Gemeentebestuur, wordt als hoofdstuk II (blz. 19-44) de toponymie behandeld. Na de verklaring van de naam der gemeente, geeft Dr. LINDEMANS een glossarium van 340 plaatsnamen, met een aantal verklaringen. Een overzicht van het materiaal besluit deze nieuwe beknopte naamkundige monografie, van de zo bevoegde als ijverige werker J. LINDEMANS. Een register van de plaats- en persoonsnamen, die in de goed gedocumenteerde en geïllustreerde studie voorkomen, vindt men op blz. 253-267. In fine, een toponymische kaart van de gemeente.

C. — Varia.

25. R. BILLIET, Wat betekent de naam *Holsbeek*? *Meer Schoonheid*, Zomer 1953, 15-16.

Samenvatting van de verklaringen van MANSION, CARNOY en LINDEMANS : *huls-t* „hulstbomenbeek” ; S. onderzoekt verder

de mogelijkheid van een hydroniem *Huls-ene/Hols-ene*, zonder ter plaatse een aldus genoemde waterloop te kunnen aanwijzen.

26. H. VANGASSEN, De honger van Ninove. *Land v. Aalst* V (1953), 213-232.

Met figuratief plan van Ninove en Herlinkhove (ca. 1560), XVIe-eeuwse teksten bevattend plaats- en persoonsnamen, terloops ook verklaring van de pln. *Doremont* en *Eigem*.

27. F. MAES, Oude woningen te Everberg. *E. S.-Br.* XXXVI (1953), 145-153 ; 231-238 ; 306-312 ; 372-376.

Behandelt o. m. het Kasteel, de herberghe genoemd het Nieuffhuys, het Biesthof, het Oude Hof, de Hulstberg, de Slangenbergh, het Piephuysken, het Prebendehofken, de Kroon, het Hof ten Ongelege, het Kurengeleeg, het Kapelarijgeleeg, de Drie Linden, het Kruis, het Steenhof, de Rillaar, Wencelens Tserclaes' Kamme, het Hooghuis, het Kapelanenhuis, het Gasthuishof, het Huis van de Vroegmis, het Daalheim, het Rodehof, 's Vos hof, de Rode Poort (1).

(1) Historische inlichtingen over Antwerpse en Brabantse gemeenten zal men vinden in de volgende werken en tijdschrift-artikels :

A. BONI, Scherpenheuvel. Basilië en gemeente in het kader van de vaderlandse geschiedenis. *Antwerpen*, 1953.

Rec. J. A., *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 295.

P. LINDEMANS, *E. S.-Br.* XXXVI (1953), 349-350.

TH. BRAKELS, Geschiedenis van Nederbrakel, Opbrakel en omstreken. *S. l.*, 1952, 327 blz.

J. BUS, Halle. De Kapelaniebeemd van Halle onder Brecht. *Oudh. en Kunst* XXXV (1952), 20-25.

J. COOLS, Bijdrage tot de geschiedenis der abdij van Vrouwenpark onder Rotselaar. *E. S.-Br.* XXXVI (1953), 186-199, 295-299.

Vervolg van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1952, blz. 309. „Inkomsten en goederen der abdijkerk” (huizen en hoeven), met een groot aantal toponiemen in de archiefteksten die in deze studie gepubliceerd worden.

M.-TH. VAN EECKHOUT, Woluwe-Saint-Lambert, esquisse historique. *Woluwe-S.-Lambert*, Ed. Moderna, 1953, 214 blz.

Rec. J. L[INDEMANS], *E. S.-Br.* XXXVII (1954), 78.

P. J. GOETSCHALCKX - F. PRIMS, Lillo en Zandvliet in de XVe eeuw. *Bijdr. Gesch. Brab.* 3^e r. V (1953), 65-103.

Rec. J. B. V[ALVEKENS], *An. praem.* XXIX (1953), 314.

A. GOETSTOUWERS, Arnold de Brabander en de eerste Berthouts. *De Schakel* VIII (1953), 159-175.

A. GOETSTOUWERS, De heropbouw van de abdij Roosendaal (Walem) (1598-1660). *Bijdr. Gesch. Brab.* 3^e r. V (1953), 202-231.

J. GORIS, Ons Kempisch dialect. *Tax. n. r.* XIX (1953), 17-21.

Waardeloze etymologie van *Schoonbroek* en *Turnhout*.

- J. VAN GORP (†), Turnhout in de 14e eeuw. *Tax. n. r. XIX* (1953), 3-16.
- H. HERDIES, De windmolen Drabs en het molenbedrijf te Molenbeek. *E. S.-Br. XXXVI* (1953), 33-40.
Vermeldt een aantal plnn.
- L. HUMBLÉ, Geschiedenis van het Vrouwenpark te Rotselaar. *Meer Schoonheid*, Lente 1953, 12; Zomer 1953, 20-21.
Vervolg van de bijdrage opgenomen in *Bibl.* 1952, blz. 309.
- B. LAMOT, De vaart Rupel-Brussel, 20 januari 1553-1953. *Toer. XXXII* (1953), 1-3.
- P. LINDEMANS, De Pachthoven van Sint-Martens-Lennik. *E. S.-Br. XXXVI* (1953), 118-131; 179.
In verband met de geschiedenis van de bestudeerde pachthoven, worden een aantal naamkundige gegevens vermeld.
- G. M[EEUSEN], Turfschuiten. *Spycker XI* (1951-1954), 31.
Over de naam „het Sas” te Essen.
- G. MEEUSEN, De Spijcker of Tiendenschuur te Essen. *Spycker XI* (1951-1954), 55-58.
- P. B. DE MEYER, Inventaris van het archief rakende het Beneficie van Sinte Lucie te Retie. *Tax. n. r. XIX* (1953), 90-101.
- M. A. NAUWELAERTS, Grasheide of Gasheide? Een kleine studie over een familienaam en een plaatsnaam te Putte. *'t Zwaantje III* (1953, uitg. 1952), 27-29.
Zo genoemd naar de fam. *Gas(t)*.
- P., Hoboken in de Verenigde Staten. *Bijdr. Gesch. Brab.* 3^e r. V (1953), 244-245.
De naam van de Amerikaanse nijverheidsstad Hoboken is van Indiaanse oorsprong en houdt dus geen verband met de naam van de Antwerpse gemeente.
- F. DE PAUW, De costumen van Asse van 1642. *Hand. Com. v. d. uitg. der oude wetten en verord.* XVII (1952), 165-281.
Rec. X., *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 128.
- F. PRIMS, Het cijnsboek van Willem van Sompeke. *Bijdr. Gesch. Brab.* 3^e r. V (1953), 140-151.
Dit 16^e-eeuws cijnsboek, dat hier integraal wordt afgedrukt, bevat talrijke plaats- en persoonsnamen uit de gemeenten Borsbeek, Millegem, Wommelgem, Oelegem, Broechem en Ranst.
- E. DE RIDDER, Oude straatnamen. *Toer. XXXII* (1953), 342-343.
Betreft o. m. de Smisstraat te Boechout.
- A. VAN ROY, Affligem, roem van ons land (Keurreeks Davidsfonds, nr. 52). *Lewen*, 1953, 228 p., ill.
Rec. J. L[INDEMANS], *E. S.-Br. XXXVII* (1954), 78.
- L. DE SCHEPPER, Hemiksem. De Scheldeoever, nijverheid en luthuizen, met talrijke bijzonderheden over de baksteennijverheid in de Rupelstreek. *Antwerpen*, 1953.
Bevat ook veel toponymisch materiaal en een uitgebreide archief-documentatie. Zie vooral, tussen blz. 238-239, de voortreffelijke toponymische kaart van Hemiksem (a^o 1668) en het kaartje over „nijverheid en kastelen” aldaar.

- A. SMEYERS, De oude abdijkerk van Vlierbeek (uitg. Heemkundige Kring, Vlierbeek. Afdeling Davidsfonds). [Brussel], 1953.
- C. THEYS, Het reken- en memorieboek van broeder Petrus Serijsels (1792-1837). *E. S.-Br.* XXXVI (1953), 40-45.
Betreft het voormalig klooster der Dominikanen te Vilvoorde.
- A. TIRELIREN, Ons heem aan de beek. *Spycker* XI (1951-1954), 23-30.
- J. VERBESSELT, Bona et jura monasterii Haffligemensis. Dom Beda Regaus. *Land v. Aalst* V (1953), 70-87, 197-206.
Rec. P. G., *Rev. hist. eccl.* XLIX (1954), 239-240.
Vervolg van de publicatie, besproken in *Bibl.* 1952, blz. 319.
Het laatste gedeelte handelt over Ter Alfenen.
- J. VERBESSELT, Het ontstaan en de ontwikkeling van Overijse. Een studie over de hertogelijke politiek op het platte land. *E. S.-Br.* XXXVI (1953), 353-367 (wordt voortgezet).
Met een aantal toponiemen en drie schetskaartjes.
- J. VERSTREPEN, Wel en wee van de stad Aarschot. Ontwikkeling van handel en nijverheid te Aarschot in de 10^e en 12^e eeuw. *Meer Schoonheid*, Winter 1953-1954, 23-26.
- J. WEYNS, Onze Kempische bornputten. *Mechelen*, [1953].
Afzonderlijke publicatie van de bijdrage van S. in 't *Zwaantje* II (1951), 39-68.
- A. WILLEMS, De wijnbouw in vroegere tijden in het Hageland. *Meer Schoonheid*, Zomer 1953, 10-13.
Vermeldt een aantal *wijngaard*-benamingen uit het Hageland, op blz. 10.
- X., Bevekom-Beauvechain. *Ts. Alg. Spaar- en Lijfrentekas* 1953, nr. 1, 15.

AFD. IV. — LIMBURG en LUIK

A. — Generalia (1).

28. J. MOORS, De oorkondentaal in Belgisch-Limburg...
zie *Bibl.* 1952, nr. 22.

Rec. V. VERSTEGEN, *Lew. Bijdr. Bijbl.* XLIII (1953), 44-47.

29. G. SCHEYS, Plaatsnamen in de Limburgse leemstreek.
*Stadia. Orgaan v. d. Bond v. Belgische Maatschappijen
van landmeters* II (1952), 95-97.

Als bodemkundige betoogt S. in deze bijdrage „dat in veel gevallen een rechtstreeks of onrechtstreeks verband bestaat tussen de plaatsnamen en de aard van de bodem”. De vier „bodemcategorieën” van de Limburgse leemstreek worden aldus naar hun toponymie, volgens het kadaster, onderzocht.

C. — Varia.

30. A. REMANS, Ludinaca : de oudste vermelding van
Lanaken. *Limburg* XXXII (1953), 82-84.

Bespreking van de vorm *Ludinaca* vermeld in een brief van
Eginhard van 828 (?) in M. G. H., Ep. Karol. III, 111.

31. A. R[EMANS], Smeermaas. *Limburg* XXXII (1953),
120.

De vorm van 1460 *Smeeldemase* = smalle Maas, in tegen-
stelling met „Hoge Maas” (?).

32. G. REMANS, Gelinden. *Limburg* XXXII (1953), 241-
242.

Gelinden wordt door S. in verband gebracht met de talrijke
plnn. met *gen-* „het oud bepalend lidwoord” (2).

(1) Als algemene en vulgariserende bijdrage over Limburg
kunnen wij vermelden :

Limburg, uitgegeven onder de auspiciën van het Provinciaal
Bestuur van de Provincie Limburg. *Brussel*, [1953].

Rec. A. REMANS, *Limburg* XXXII (1953), 142-144.

X., *Tijdspeigel* VIII (1953), 256-259.

(2) Voor de geschiedenis van de Limburgse en Luikse gemeenten
verwijzen wij de belangstellenden naar de volgende bijdragen :

E. D'ARGENT, Eupen et ses environs. *Verviers*, 1953.

Rec. M. KOENEMANN, *Zs. Eupener Geschichtsver.* III (1953), 43.

H. BAILLIEN, Parochiale omschrijvingen te Tongeren „intra
muros”. *Land v. Loon* VIII (1953), 89-94.

Met schetskaartje op blz. 92.

- H. BAILLIEN, Sprokkelingen over Tongeren en omgeving. *Land v. Loon* VIII (1953), 175-179.
- J. COENEN, Is de stad Tongeren ooit bisschopsstad geweest? *Limburg XXXII* (1953), 165-172; 185-224.
Rec. P. GORISSEN, *Rev. hist. eccl.* XLIX (1954), 234.
- J. COENEN-C. VANDERSTRAETEN, Hasseltse kroniek vanaf de vroegste tijden tot op heden. *Limburg XXXII* (1953), 30-32; 111-117.
Vervolg van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1952, blz. 311, n. 1.
Behandelt de periode vanaf 1642.
- G. GRONDAL, Notices historiques sur Remersdael. *Verviers, Administration communale à l'occasion de son centenaire 1853-1953*, 1953.
Rec. M. KOHNEMANN. *Zs. Eupener Geschichtsver.* III (1953), 43.
- M. GOYENS, Geschiedenis van Kortenbosch. *Hasselt*, bij de schrijver (Lazarijstraat, 6), s. d.
Rec. C. S., *Bijdr. Gesch. Minderbroed.* XII (1953), 454-455.
- H. JANSSEN, Aantekeningen over het verleden van Kinrooi. *S. l.*, s. d.
Rec. A. REMANS, *Limburg XXXII* (1953), 247.
- D. KESTERS, De abdij Sint-Truiden in de cultuurgeschiedenis der Nederlanden. *Land v. Loon* VIII (1953), 213-216.
- M. KOHNEMANN, Die Walhoner Gudungsbücher in Regestenform veröffentlicht IV. *Zs. Eupener Geschichtsver.* III (1953), 19-22, 39-42, 64-66.
Vervolg van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1952, blz. 312.
- J. LYNÄ, De topographie van Hasselt. *Tijdspiegel* VIII (1953), 256-259.
- J. MICHIELS, De Wellense cijns- en laathoven. *Land v. Loon* VIII (1953), 133-138.
Lijst van 10 hoven, met een aantal andere pln.
- G. RENSON, Beknopte geschiedenis van Maaseik. *Limburg XXXII* (1953), 1-7, 21-25. Afz. uitgegeven *Maaseik*, 1953.
Rec. M. B[USSELS], *Land v. Loon* VIII (1953), 129.
Vervolg van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1952, blz. 312.
- H. THOMASSEN, Over grenswijzigingen te Smeermaas (Lanaken). *Land v. Loon* VIII (1953), 117-121.
- H. THOMASSEN, De molens van Lanaken. *Limburg XXXII* (1953), 172-181.
- J. VOLS, Tongeren, oudste stad van België. *Toer.* XXXII (1953), 401-406.
- H. VAN DE WEERD, Uit het verleden van Hoeselt. *Limburg XXXII* (1953), 231-236.
Voortzetting van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1943, blz. 256, n. 2.

AFD. V. — OOST- en WEST-VLAANDEREN

A. — Generalia (1).

33. F. ROMMEL, Indices op het Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, Vlaams Artesië, het Land van den Hoek, de graafschappen Guines en Boullogne, en een gedeelte van het graafschap Ponthieu door wijlen Dr. KAREL DE FLOU (uitg. Kon. Vla. Ac. voor Taal- en Letterk.). *Steenbrugge*, 1953.

Rec. M. VAN COPPENOLLE, *Ons Heem* XI (1953), 50-51.

E. I. STRUBBE, *Hand. Ém.* XC (1953), 166-170.

(1) Verdere documentatie en historische inlichtingen over de beide provinciën Oost- en West-Vlaanderen zal men vinden in de volgende bijdragen :

J. DENYS, Inleidende nota over de lijst der heerlijkheden van Oostvlaanderen. *Gent*, 1950.

E. DHANENS, Inventaris van het kunstpatrimonium van Oost-Vlaanderen. Eerste aflevering : Temse. *Ovla. jaarb.* 1951 = V (1953), I, 303-408.

J. DHONDT, Enige taken voor plaatselijke vorsing. *Ovla. jaarb.* 1951 = V (1953), II, 5-20.

V. GAUBLomme, Onze bibliografie. *Land v. Aalst* V (1953), 94-96, 207-212, 255-260, 298-302.

Vervolg van het overzicht, vermeld in *Bibl.* 1952, blz. 314, n. 1.

F.-L. GANSHOF, Le droit urbain en Flandre au début de la première phase de son histoire (1127). *Ts. v. Rechtsgesch.* XIX (1951), 387-416.

A. C. F. KOCH- J. F. VERBRUGGEN, De Annales Aldenburgenses over de gebeurtenissen in Vlaanderen, tussen 11 Juli 1302 en 25 April 1303. Tekstuitgave en commentaar. *Tielt*, 1953.

Rec. V., *Biek.* LIV (1953), 125-126.

J. MARECHAL e. a., Boekenschouw voor de Geschiedenis van het oude graafschap Vlaanderen en de provincie West-Vlaanderen (1 juli 1952-30 juni 1953). *Hand. Ém.* XC (1953), 177-198.

Naamkundig overzicht op blz. 178-181.

A. A. VERBOUWE, Iconografie van het arrondissement Veurne (Iconografie der gemeenten van West-Vlaanderen. Gezichten, plannen en kaarten uit vorige eeuwen, 1). *Brussel*, Hessens, 1950, 154 blz.

H. VAN WERVEKE, De economische politiek van Filips van den Elzas, 1157/68 tot 1181. *Med. Kon. Vla. Ac. v. België, kl. Letteren* XIV (1952), nr. 186.

Rec. F. Q[UICKE], *Rev. phil.* XXXII (1954), 355.

Betreft o. m. de stichting van Grevelingen, Damme, Nieuwpoort en Biervliet.

X., *Biek*. LIV (1953), 22.

X., *Wet. Tijd.* XIII (1953), kol. 241-242.

In *Bibl.* 1952, blz. 314 werd reeds gewezen op het verschijnen van dit Benedictijnen-werk van Eerw. Pater ROMMEL van de Sint-Pietersabdij te Steenbrugge. Deze Indices kunnen het laatste deel van het monumentale Woordenboek, dat DE FLOU had gepland, maar dat wegens zijn overlijden niet werd geschreven, in zekere mate vervangen.

Naar de bescheiden uitspraak van de samensteller „wensen [de Indices] een hulpmiddel te zijn om de overtalrijke gegevens betreffende de Westvlaamse taalkunde, geschiedenis, folklore en heemkunde, die verspreid liggen over de circa 20.000 kolommen en de circa 600.000 aantekeningen van het *Woordenboek*, terug te vinden” (blz. ix-x).

Het Toponymisch register (blz. 1-286) brengt voor al de door DE FLOU geciteerde gemeenten, de in het Wb. vermelde pln. samen; het Taalkundig register (blz. 287-302) brengt al de door DE FLOU genoteerde taal- en naamkundige verschijnselen samen, inzonderheid in verband met de taalgrens-toponymie; het Heemkundig register vat de gegevens uit het Wb. samen met betrekking tot de geologie, de fauna, de iconografie, de grensafbakening, de geschiedenis, de folklore, het godsdienstig leven, de liefdadigheidsinstellingen, de middeleeuwse instellingen, de rechtsgebruiken, de kunst en de wetenschappen, de ambachten en neringen, het sociaal-economisch leven, de renten, wegenissen, waterlopen en haveninstellingen.

Ten slotte worden in 5 bijlagen samengevat: 1. Merkwaardigheden; 2. Abdijen en kloosters; 3. Landstreken; 4. Lijst van oude, in onbruik geraakte gemeentenamen; 5. Lijst der voorname door DE FLOU niet geïdentificeerde plaatsnamen.

Het Toponymisch register is een uitstekend hulpmiddel voor de beoefenaars der locale naamkunde in westelijk Vlaanderen; het Taalkundig register zal de naamkundige het rijke materiaal dat in het Wb. verspreid ligt, thans zonder moeite laten terugvinden; het Heemkundig register bewijst, zoals trouwens het hier besproken werk in zijn geheel, welke enorme documentatie door één enkel mens werd bewerkt.

De Indices die in 1953, precies een eeuw na de geboorte van de grote baanbreker en voorloper van de Vlaamse toponymie, zijn verschenen, zullen alle naamkundigen met dank tegenover Eerw. Pater ROMMEL vervullen, en tevens de gedachtenis aan de nederige geleerde Dr. K. DE FLOU levendig houden.

Zie ook: E. I. STRUBBE, Nog over Gezelle en de Flou. *Biek*. LIV (1953), 38-40.

34. M. GYSSELING, Toponymische etymologieën in en om het land van Aalst. *Land v. Aalst* V (1953), 20.

Aansluitend bij de lijsten, genoemd in *Bibl.* 1952, nr. 24, worden hier de oudste vormen en de etymologie gegeven van: Aspelare, Berchem, Hemelverdegem, Hundelgem, Kwaremont,

Oombergen, Orroir, Rozebeke, Semmerzake, Sint-Blasius-Boekel, Volkegem, Vloerzegem, Voorde, Woubrechtgem, Zarlardingem, Zegelsem, Zonnegem en Zottegem.

B. — Afzonderlijke steden en dorpen (1).

OUDENBURG

35. M. GYSSELING, Toponymie van Oudenburg. Zie *Bibl.* 1950, nr. 26 en *Bibl.* 1951, nr. 56.
 Rec. S. J. FOCKEMA ANDREAE, *Ts. v. Gesch.* LXVI (1953), 402-403.
 L. DE MAN, *Rev. phil.* XXXI (1953), 614-616.
 V. VERSTEGEN, *Louv. Bijdr. Bijbl.* XLIII (1953), 31-32.

ROESELARE

36. D. DENYS, Toponymie van Roeselare. Zie *Bibl.* 1952, nr. 26.
 Rec. M. VAN COPPENOLLE, *Ons Heem* XI (1953), 58-59.

- (1) Over BRUGGE hebben wij de volgende bijdragen genoteerd :
 M. K. E. GOTTSCHALK, Het verval van Brugge als wereldmarkt. *Ts. v. Gesch.* LXVI (1953), 1-26.
 Zie hierover *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 284.
 N. HUYGHEBAERT, Een kroniek van de Sint-Trudo abdij te Brugge over de jaren 1475-1480. *Sacris Erudiri* V (1953), 402-422.
 St. D'YDEWALLE, Geschiedenis van de parochie Sint-Andries. *Brugge*, Uitg. Walleyndruk, s. d.
 Rec. C. S., *Bijdr. Gesch. Minderbroed.* XII (1953), 464.
 Over GENT hebben wij de volgende studiën aangetroffen :
 J. VAN ES, Enkele kritische opmerkingen bij Blommaert's genealogie der Gentse burggraven. *O. K. Gent Hand.* n. r. VII (1953), 65-67.
 A. VERHULST, Over de stichting en de vroegste geschiedenis van de Sint-Pieters- en de Sint-Baafs-Abdijen te Gent. *O. K. Gent Hand.* n. r. VII (1953), 3-53.
 Zie vooral „Het Castrum Gandavum”, blz. 21-25.
 A. VERHULST, Historio-geographische studie over het oudste domein der Sint-Baafsabdij te Gent. *Ts. Ver. aardr. stud.* XXII (1953), 321-359, 2 kaarten.
 S. doet een beroep op de pedologie en niet minder op de toponymie om de uitgestrektheid van natuur- en cultuurland te reconstrueren.
 X., Koninklijk verbond van de gebuurtedekenijen der stad Gent. Gulden jubelviering 1903-1953. *Gent*, 1953.
 Rec. F. VAN ES, *Ovla. Za.* XXVIII (1953), 88.
 Bevat o. m. een lijst van de 62 huidige gebuurtedekenijen.

J. DE SMET, *Hand. Ém.* XC (1953), 86-89.

Zie ook J. J. POLLET, *De Distributie te Roeselare. Hand. Ém.* XC (1953), 57-62.

C. — Varia.

37. M. GYSSELING, Bijdrage tot Eeklo's middeleeuwse toponymie. *Het Kon. Atheneum te Eeklo viert zijn tweede lustrum* [Eeklo, H. Steyaert, 1953], blz. 101-118. Afzonderlijk : *Ibid.*, s. d., 22 blz.

In deze „eerste verkenning op het terrein van Eeklo's toponymie" behandelt S. de naam van de gemeente, met interessante gegevens over het element *lo*, en de naam Raveschoot, gelegen op het westelijk uiteinde van de zandrug waarvan Eeklo de oostelijke zijde inneemt, met een bespreking over het bestanddeel *schoot* „een in (voormalig) moeras uitspringende hoek hoger land". Het glossarium der toponiemen omvat 147 items, met een aantal beknopte verklaringen. Het betreft o. m. *Aalschoot*, *Balgerhoeke*, *Boelare*, *Haneveld*, *Leke*, *Lieve*, *Poekmoer*, *Waaie*.

In de bundel waarin deze bijdrage opgenomen werd (niet in de afz. uitgave!), gaat achteraan een „Toponymische kaart van Eeklo in de Middeleeuwen".

38. J. DE LANGHE, Toponymica uit de kuststreek. *Biek. LIV* (1953), 118-119, 145-147, 196-198, 225-227, 275-277.

Behandelt de toponiemen *Kalvekete(dijk)*, *Knokkendijk*, *Pasteurdijk*, *Kragendijk*, *Peperstrate*, *Beukemare*, *Bloedlozendijk*, *Brabantsche Panne*, *Koolschaarde*, *Vossenhul*, *Ter Eie* en *Eien-sluis*, *Dulle weg*, *Aandekooi*, *Vardenaerspolder*, *Hauweelput*, *Oudemaarspolder*, *Oudegemse weg*, *Goteweg*, *Breden dijk*, *Eie(n)-werve*, *Beukevliet*, *ten Pijpkene*, *Kiekenvliet*, *Wulfsberge*, *ten Weerden*, *Kaasetersweg*, *Lapscheure*.

Zie over *Beukevliet* ook P. STEYLAERS, *Ibid.*, 170-172 : het top. wordt verklaard uit ouder *buddincvliet* (1291), bij psn. en pln. *Buddinga* te Nieuwmunster (1).

(1) Historische inlichtingen over Vlaanderse steden en dorpen kan men vinden in de volgende publicaties :

J. AMERYCKX, *De Lage Moere van Meetkerke. Biek. LIV* (1953), 153-157.

J. AMERYCKX, Nieuwe aspecten en problemen over de geschiedenis van Lapscheure. *Biek. LIV* (1953), 248-254, 1 bodemkaartje.

[M. B(OVYN)], Berichten voor Dendermondse geschiedenis. *O. K. Dendermonde IIIe r.* (1953), 94-97, 104-105.

Notities uit P. LINDEMANS, *Geschiedenis v. d. landbouw (Bibl. 1952, nr. 38)* en uit verschillende studiën van M. GYSSELING, zoals : *Inventaris v. d. St. Jacobskerk (Bibl. 1952, nr. 25)*; *Id.*,

- Inleiding tot de studie v. h. oude Belgisch (*Bibl.* 1952, nr. 3); Id., Oostvlaamse plaatsnaamproblemen (*Bibl.* 1950, nr. 23), e. a.
- J. DE BROUWER, Heerlijkheden en lenen binnen het grondgebied van Lede. *Land v. Aalst* V (1953), 134-152.
- J. DE BROUWER, Bijdrage tot de geschiedenis van Denderleeuw. *Land v. Aalst* V (1953), 268-276.
In aansluiting bij het opstel, vermeld in *Bibl.* 1952, blz. 317 n. 1, wordt hier gehandeld over de oudste kerkelijke geschiedenis, tot 1210.
- J. DE BROUWER, Het kollegiaal kapittel te Haaltert 1046-1495. *Land v. Aalst* V (1953), 24-35, 49-67.
Vervolg en slot van de bijdrage, vermeld in *Bibl.* 1952, blz. 317.
- M. DE BUYSSCHER, Rentenboek van het Hospitaal te Herzele. *Land v. Aalst* V (1953), 276-281.
Uitgave van de tekst, 15^e eeuw.
- A. CASSIMAN (†), De geschiedenis van Deinze. *O. K. Deinze* 1953.
Zie over de verdienstelijke werker, overleden op 7 april 1953, het necrologisch opstel van J. VANDERVEIRE, *Ovla. Za. XXVIII* (1953), 119-120.
- G. CLAEYS, De gemeente Oostkamp (met een studie over de Sint-Pietersbandenkerk door A. JANSSENS DE BISTHOVEN). *Brugge, Desclée-de Brouwer*, 1953, 206 blz.
Rec. F. v[AN] Es, *Ovla. Za. XXIX* (1954), 131-132.
L. GROOTAERS, *Louv. Bijdr. Bijbl. XLIII* (1953), 76.
X., *Biek. LV* (1954), 21.
Behandelt ook plaats- en persoonsnamen.
- J. VAN CLEEMPUT, De organisatie van een oud renteboek (1511). *Land v. Aalst* V (1953), 21-23.
Betreft de kerk van *Elene*.
- F. COURTEAUX, Proeve tot verklaring der wordingsgeschiedenis van Aalst. *Land v. Aalst* V (1953), 190-196.
Over de Aalsterse -gem-namen, het Zelhof, de burecht, enz.
- J. DE CUYPER, De hofstede van Ten Bogaerde te Koksijde. *Per-vijze*, 1952.
Vgl. het opstel van S., genoemd in *Bibl.* 1952, blz. 317, n. 1.
- M. DAELEMANS, Aardrijkskundig aspect van Eeklo en omgeving. *Het Kon. Atheneum te Eeklo viert zijn tweede lustrum*, 62-77.
- L. DENDOOVEN, De abdij „Ter Doest”, historische schets. Eigen uitgave, 32 blz., 6 ill.
- J. VAN ES, Inventaris der stadsarchieven (Ronse). *O. K. Ronse* 1950/52, 29-45.
- L. DE GROOT, Overzicht van het leenwezen in Waasland vóór de 16^e eeuw. *O. K. Waas LVIII* (1952/53), 73-128.
Zie vooral blz. 102-128 de lijst der lenen en leenhouders, naar het leenboek van 1468, vergeleken met die van 1383, 1435, 1473 en 1528.
- L. VANHEULE, Ichtegem en de villa Koekelare. *Ichtegem*, s. d. [1953], met een kaart.
Rec. X., *Biek. LV* (1954), 21-22.

- N. HUYGHEBAERT, De abdij van Sint-Jansberg te Ieper en de monialen van Groot-Bijgaarden in de XVIIIe eeuw. *Hand. Em.* XC (1953), 80.
- [M.] JANSSENS, Parochie Bazel. *O. K. Waas* LVIII (1952/53), 129-146.
Met vele plaatsnamen, maar weinig wetenschappelijke commentaar.
- P. JONCKHEERE, Notes complémentaires sur le docteur Emmanuel-Joseph d'Oignies de Schuylaerde. *O. K. Waas* LVIII (1952/53), 203-209.
Met kaartje van de heerlijkheid *Schuylaerde* (Tielrode, 1724).
- J. DE KEYZER, Het archief van de St. Baafskathedraal en van het bisdom te Gent. *Ovla. Jaarb.* 1951 = V (1953), I, 275-280.
Betreft het depot van de in de titel genoemde fondsen in het Rijksarchief te Gent.
Zie ook J. G[OOSSENAERTS], Een heuglijke tijding. Een groot voorbeeld. *Wet. Tijd.* XIII (1953), kol. 41-44.
- J. DE LANGHE, Vagevierspolder. *Biek.* LIV (1953), 93-94.
Verklaard uit een familienaam.
- G. I. LIEFTINCK, De librijen en scriptoria der Westvlaamse Cisterciënser-abdijen Ter Duinen en Ter Doest in de 12^e en 13^e eeuw en de betrekkingen tot het atelier van de kapittelschool van Sint Donatiaan te Brugge. *Med. Kon. Vla. Ac. v. België, kl. Letteren* XV (1953), nr. 2, 96 blz.
Zie ook *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 275.
- A. VAN LUL- -V. DE SAEDELEER, Bijdrage tot de demografie van Lede. *Land v. Aalst* V (1953), 105-120.
- E. N., Aartshertogin Isabella te Mariakerke. *Biek.* LIV (1953), 220.
In verband met de vroegere herberg *Prins Albertus* aldaar.
- J. NOTERDAEME, Het „Gouden Ringstuk” te Snellegem. *Biek.* LIV (1953), 259.
Stuk land, oorspr. *goedericx stick* geheten.
- J. NOTERDAEME, Een oude leprozerij te Snellegem? *Biek.* LIV (1953), 204.
Betreft de pln. *Ziekkestuk*, 1478 *siekemans stick*.
- J. NOTERDAEME, Wainebrugge. *Biek.* LIV (1953), 62-66.
Poging tot etymologie!
- J. N[OTERDAEME], Windmolens te Snellegem. *Biek.* LIV (1953), 115-117.
- A. NOTERMAN, Oosterzele. Een bijdrage tot de toponymie en de folklore. *Jaarb. Zottegemse Culturele Kring* 1951-1952, 31-56.
Zie Oostvla. folkloristische bibliografie 16^e vervolg [*Ovla. Za.* XXVIII (1953), 105-114], blz. 110.
- J. PIETERS, De vrijheerlijkheid Ertbrugge. *O. K. Dendermonde* 1953, 109-144.
Thans onder Serskamp, Schellebelle en Wetteren.
- G. DE SMET, De ontginning van eigen heidegronden door de abdij van Drongen in haar „Drongengood” te Ursel in de eerste helft der achttiende eeuw. *Jaarb. Meetjesland* III (1951), 93-100.

A. SUYS, De Molenbeek vanaf haar oorsprong te Erwetegem tot aan haar uitmonding in de Dender te Gijzegem. De Watermolens. *Land v. Aalst* V (1953), 1-19.

D. VERSTRAETE, Oude wegen. *Ovla. Jaarb.* 1951 = V (1953), II, 61-83.

Vooraf methodologische beschouwingen over de studie van oude wegen, met voorbeelden van de invloed der wegen op de grenzen der parochies en op de bewoning in de streek tussen Gent en Brugge.

A. DE VOS, Evergem. *Toer.* XXXII (1953), 394-396.

C. DE VYT, Onze windmolens in 1953. *Biek.* LIV (1953), 281, addendum op blz. 278.

J. DE WILDE, Semmerzake. *Toer.* XXXII (1953), 479-482.

Inlichtingen over de bedrijvigheid van de plaatselijke studiegroepen in de provincie Oost-Vlaanderen, vindt men in *Ovla. Jaarb.* 1951 = V (1953), II, 265 e. v.

Wij vestigen ook de aandacht op de „Zakenwijzer” in *Biek.* LIV (1953), 284-288, inz. op de rubrieken: plaatsnamen, persoonsnamen, vondelingnamen, familienamen, spotnamen op steden en gemeenten.

Bovendien worde verwezen naar de „Analytische tafel” en het „Register op de aardrijkskundige namen” in *Land v. Aalst* V (1953), 306-308.

AFD. VI. — DE SPELLING DER VLAAMSE PLAATSNAMEN

39. H. J. VAN DE WIJER, De herziening van de stafkaarten.
Com. Top. XXVII (1953), 17 [samenvatting].

In deze lezing worden de principes belicht die de S. heeft toegepast bij de revisie van de spelling der toponiemen die moeten opgenomen worden op de nieuwe stafkaarten (1).

(1) Vgl. ook :

- H. DYÈVRE, Problèmes de toponymie cartographique. *Rev. int. Onomastique* V (1953), 241-249.

Overzicht van de problemen in verband met de spelling der vreemde en der Franse toponiemen en van de principes die worden toegepast door de „Service Hydrographique de la Marine” en het „Institut géographique national”.

- X., Spelling van de aardrijkskundige namen [in Kongo]. *Wet. Tijd.* XIII (1953), kol. 398.
-

AFD. VII. — HISTORISCHE en GEOGRAFISCHE HULPMIDDELEN

40. P. BOURGUIGNON, Contribution à la géographie régionale de l'Entre-Sambre-et-Meuse condrusien. *Ts. Ver. aardr. stud.* XXII (1953), 223-259.

Over de bebossing en ontbossing, blz. 230-32; over het bewoningstelsel, blz. 232 e. v.

41. E. W. HOFSTEE - A. W. VLAM, Opmerkingen over de ontwikkeling van de perceelsvormen... zie *Bibl.* 1952, nr. 37.

Zie samenvatting van deze belangrijke bijdrage in *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 272-273.

42. P. LINDEMANS, Geschiedenis van de landbouw. Zie *Bibl.* 1952, nr. 38.

Rec. J. HIEMELEERS, *Tijdspiegel* VIII (1953), 200.

K. C. P[ETTERS], *Volkskunde* LV (1954), 39-40.

J. PIETERS, *Ovla. Za.* XXVIII (1953), 115-120.

F. QUICKE, *Rev. phil.* XXXI (1953), 694-695.

C. T[HEYS], *E. S.-Br.* XXXVI (1953), 424-426.

43. E. DE MOREAU, Histoire de l'Église en Belgique V. Zie *Bibl.* 1951, nr. 66.

Rec. P. BLET, *Rev. Nord* XXXV (1953), 193-194.

L. WILLAERT, *Ét. Classiques* XXI (1953), 135-136.

44. E. DE MOREAU, Les abbayes de Belgique (VIIe-XIIe siècles)... zie *Bibl.* 1951, nr. 65.

Rec. P. C. BOEREN, *Ts. v. Gesch.* LXVI (1953), 270-271.

C. LAYS, *Moyen Age* LIX (1953), 194-195.

E. LUYKX-FONCKE, *Rev. phil.* XXXI (1953), 911.

45. G. DE POERCK, La draperie médiévale en Flandre et en Artois... zie *Bibl.* 1951, nr. 67.

Rec. M. MOLLAT - H. ROUSSEL, *Rev. Nord* XXXV (1953), 273-274.

46. P. RAUCQ, Essai sur la genèse du peuplement dans l'est du Condroz. *Ts. Ver. aardr. stud.* XXII (1953), 261-319, 1 carte.

47. J. SCHEPERS, Stand und Aufgaben der nordwest-europäischen Hausforschung. *Rhein. Jahrbuch f. Volksk.* IV (1953), 7-68.

Uitstekend overzicht en uitvoerige bibliografie op blz. 56-68.

48. A. DE SMET, [Le cartographe Philippe van der Maelen]. *Reflets du Monde* 1952.

Rec. F. Q[UICKE], *Rev. phil.* XXXII (1954), 367.

49. E. I. STRUBBE, „Nieuwe Stijl”. *Ndl. Archievenbl.* LVII (1952/53), 101-104.

De betekenis van de termen oude en nieuwe stijl wordt onderzocht.

Zie, hierbij aansluitend, het artikel van P. J. MEIJ, „Nieuwe Stijl”. *Ibid.* LVIII (1953/54), 22-24.

50. P. J. VANDERVEE (Br. Aloïs), Het land van Waas als geologisch landschap. *O. K. Waas* LIX (1953/54), 3-112.

Eerste deel van een uitvoerige studie.

51. L. DE WACHTER, Repertorium van de Vlaamse gouwen en gemeenten V. Heemkundige dokumentatie 1940-1950. Algemeen gedeelte en gewesten. Gemeenten A-B. *Antwerpen*, 1953.

Rec. M. VAN COPPENOLLE, *Ons Heem* XI (1953), 46-47.

M. E. D[UMONT], *Ts. Ver. aandr. stud.* XXII (1953), 147.

L. GROOTAERS, *Leuv. Bijdr. Bijbl.* XLIII (1953), 74-75.

J. L[INDEMANS], *E. S.-Br.* XXXVI (1953), 349.

F. PRIMS, *Boekengids* XXXII (1954), 40.

A. L. J. VAN DE WALLE, *Wet. Tijd.* XIII (1953), kol. 159-160.

X., *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 129.

Vervolg van het bekende bibliografisch standaardwerk, waarover regelmatig werd geschreven in onze jaarlijkse overzichten; het eerste deel werd besproken in *Bibl.* 1942, nr. 68. De indeling is dezelfde gebleven, alleen werden „in de drang naar volledigheid” meer week- en dagbladen geëxcerpeerd. Het zesde deel zal de overige gemeenten alfabetisch behandelen en eventueel worden daarna de addenda 1800-1950 in een afzonderlijke (zvende) band uitgegeven.

AFD. VIII. — TAALGRENS en KOLONISATIE

Algemene studiën over de vestiging der Germanen binnen de grenzen van het Romeinse rijk en de cultuur-historische gevolgen ervan, zijn de volgende :

52. H. AUBIN, Die Frage nach der Scheide zwischen Altertum und Mittelalter. *Hist. Zs.* CLXXII (1951), 245-263.

53. P. COURCELLE, Sur quelques textes littéraires relatifs aux grandes invasions. *Rev. phil.* XXXI (1953), 23-37.
Aansluitend bij zijn boek „Histoire littéraire des grandes invasions germaniques” (*Paris*, 1948) (zie *Bibl.* 1949, nr. 66), behandelt S. enkele teksten over de weerslag van de invallen in Italië, Spanje en Noord-Afrika, in de V^e en VIe eeuw.

54. L. HALPHEN, A travers l'histoire du Moyen Age. *Paris*, 1950.

Rec. J. DRONDT, *Rev. phil.* XXXI (1953), 143-145.

Herdruk van tijdschriftartikelen, waarvan de 2e reeks betrekking heeft op „Les temps mérovingiens et carolingiens”.

55. H. HUBERT, Les Germains (Évolution de l'Humanité XXIII). *Paris*, 1952.

Zie over dit werk ook : A. GRENIER, La préhistoire des Germains. *Rev. ét. anc.* XLIV (1952), 349-352.

56. P. E. HÜBINGER, Spätantike und frühes Mittelalter. *Dt. Vierteljahrschr. f. Literaturwiss. u. Geistesgesch.* XXVI (1952), 1-48.

57. F. JANTSCH, Ein spätantikes Verteidigungssystem des weströmischen Reiches. *Études suisses d'Histoire Générale* VI, 201-209.

58. R. LANTIER, Aspects nouveaux de l'histoire et de l'archéologie des grandes invasions en Gaule. *C. R. Ac. Inscript. et Belles-Lettres* 1950, 210.

59. P. LÉVY, La langue allemande en France II. *Lyon-Paris*, 1953.

Vervolg van de publicatie vermeld in *Bibl.* 1951, nr. 101.

60. F. OPPENHEIMER, Frankish Themes and Problems. *London*, 1952.

Rec. H. D., *Rev. hist. eccl.* XLIX (1954), 297-299.

O. m. hernieuwd onderzoek over de datum en de plaats van het doopsel van Chlodovech.

61. G. DE REYNOLD, La formation de l'Europe V. Le monde barbare et sa fusion avec le monde antique II. Les Germains. *Paris*, 1953.
62. P. RICHÉ, Les invasions barbares (Coll. „Que sais-je?“). *Paris*, 1953.
63. A. RISING, The fate of Henri Pirenne's theses on the consequences of the Islamic expansion. *Classica et Mediaevalia* XIII (1952), 87-130.
64. G. VERNADSKY, Der sarmatische Hintergrund der germanischen Völkerwanderung. *Saeculum* II (1951), 340-392.
65. G. WALSER, Rom, das Reich, und die fremden Völker in der Geschichtsschreibung der frühen Kaiserzeit. Studien zur Glaubwürdigkeit des Tacitus. *Baden-Baden*, 1951.
Rec. H. BARDON, *Rev. phil.* XXXI (1953), 624-626.

Over het ontstaan van de Germaans-Romaanse taalgrens (1) zijn de volgende bijdragen verschenen :

66. J. DHONDT, Note sur l'origine de la frontière linguistique... zie *Bibl.* 1952, nr. 46.
Rec. É. LEGROS, *Com. Top.* XXVII (1953), 88-89.
R. L. WAGNER, *Bull. Soc. linguistique Paris* XLVIII (1952), 79-81.
67. J. DHONDT, La frontière linguistique. *Bull. Féd. belge professeurs d'histoire* III (1953), 53-60.
Interessante status quaestionis van het onderzoek.

(1) Het initiatief van de leider van het *Centre international de dialectologie générale*, Prof. S. POP (zie hierover *Bibl.* 1952, blz. 326, noot 1, nl. de verschillende taalgrenzen dialectologisch te bestuderen, werd in het afgelopen jaar voortgezet in de rubriek : Frontière linguistique, son aspect scientifique. *Orbis* II (1953), 35-48 ; 297-317.

Daarin zijn verschenen bijdragen van O. PARLANGÈLI, *Rapporti fra il greco e il romanzo nel Salento* (35-39) ; J. ŠERECH, *Zur Frage der ukrainisch-weissruthenischen Sprachgrenze* (40-48) ; M. DEANOVIĆ, *Perché è spinoso il problema dei confini linguistici?* (297-301) ; S. HEINIMANN, *Die heutigen Mundartgrenzen in Mittelitalien und das sogenannte Substrat* (302-317).

Zie ook K.-H. DAHLSTEDT, *Du bilinguisme et de l'influence laponne sur les patois suédois en Åsele Lappmark*. *Orbis* II (1953), 82-93.

68. H. DRAYE, De huidige stand van het onderzoek naar het ontstaan van de Germaans-Romaanse taalgrens [samenvatting]. *Bijdr. Gesch. Ndl.* VIII (1953), 267-268.
Lezing gehouden op het 7e Belgisch-Nederlands Historisch Congres te Groningen, 26-27 mei 1953.

69. E. GAMILLSCHEG, La colonisation germanique dans la Gaule du Nord, in : *Essais de Philologie moderne* (1951) (Bibliothèque Fac. Phil. et Lettres Univ. Liège, fasc. CXXIX). *Paris*, 1953, 47-62.

Rec. É. LEGROS, *Com. Top.* XXVII (1953), 124-125.

Herhaling van de etymologische verklaringen uit het bekende werk van de S., Germanische Siedlung (zie *Bibl.* 1938, nr. 4) en, in dit verband, discussie met L. REMACLE over de fonetische ontwikkeling van de toponiemen Flawinne, Seny en Tubize (zie *Bibl.* 1939, nr. 11). Op grond van deze toponymische etymologieën meent S. nog altijd verschillende Germaanse „stammen” te kunnen onderscheiden, hun respectief aandeel bij de gebieds-verovering te bepalen en een chronologische opeenvolging van volksbewegingen vast te stellen. Steunend op een zeer onvolledige en verouderde naamkundige en geschiedkundige documentatie — G. DES MAREZ wordt aangehaald om de vestiging van Friezen in Brabant waarschijnlijk te maken! (1) — is hetgeen juist is in deze lezing, niet nieuw, en wat nieuw is, onjuist.

70. D. A. STRACKE, Over de aloude taalgrens. *Wet. Tijd.* XIII (1953), kol. 252.

Over de taalkundige invloed van de Franken ver bezuiden de oudst bekende taalgrens.

Oudheidkundige bijdragen over de Gallo-Romeinse en vroeg-middeleeuwse perioden, die voor de bewonings-geschiedenis van onze gebieden belangrijk zijn, worden hieronder vermeld :

ALGEMEENHEDEN :

M. JAHN, Die Abgrenzung von Kulturgruppen und Völker in

(1) Zie hierover, na de in onze vroegere overzichten samengevatte kritiek op DES MAREZ' stellingen, nog : J. VERBESSELT, Grote domeinen en borchten in Brabant. Brabant is geen „Terra excepta”. *E. S.-Br.* XXXVI (1953), 67-86.

In tegenstelling met G. DES MAREZ, betoogt S., dat er op het grondgebied der graafschappen Brussel en Halle, van de vroege Middeleeuwen af, ten minste zoveel dorpen, parochiën en grote domeinen bestonden als elders in het land.

- der Vorgeschichte (Sächs. Ak. d. Wiss. Leipzig. Phil.-Hist. Kl. Berichte, Bd. 99, Heft 3). *Berlin*, 1953.
- M. E. MARIËN, Oud-België... zie *Bibl.* 1952, nr. 53.
- Rec. W. C. BRAAT, *Latomus* XII (1953), 252-253.
- G. FAIDER-FEYTMANS, *Rev. phil.* XXXII (1954), 192-193.
- R. LOUIS, *Rev. archéol. de l'Est* IV (1953), 165-175.
- Zie ook : G. BEEË, Noord-Brabant in „Oud-België”. *Brab. Heem* V (1953), 2-6 (1).
- R. CHAMBON, Le pays de Chimay aux périodes pré-romaine, romaine et franque. *Marcinelle*, 1950.

PREHISTORIE :

- S. J. DE LAET - H. ROOSENS, Opgraving van een Bronstijdgrafheuvel op de Kluisberg (gem. Ruien). *Ovla. Jaarb.* 1951 = V (1953), II, 45-59, met 7 fig. en 6 platen.
- G. V. LUX, Merkwaardige prehistorische vondsten te Rosmeer. *Land v. Loon* VIII (1953), 139-141.

GALLO-ROMEINSE PERIODE :

- M. AMAND, Les fragments de vases de Bavai retrouvés à Tournai. *Latomus* XII (1953), 40-50.
- H. BIÉVELET, Notes sur les vases de Bavai. *Latomus* XII (1953), 158-165.
- J. FICHEFET, L'occupation romaine en Hainaut central (Trav. École norm. et Instit. supér. Pédagogie Morlanwelz, 1). *Manage*, 1950, 57 p. polyc.
- P. VAN GANSBEKE, Quelques types de fermes en Belgique romaine. *Ts. Ver. aandr. stud.* XXII (1953), 125-140.
- Rec. G. F[AIDER]-F[EYTMANS], *Archeol.* 1954, I, 181.
- S. J. DE LAET, De Romeinse nederzetting te Hofstade bij Aalst (Oostvlaanderen). Verslag van de opgravingscampagne 1951 en samenvatting van de tot heden bereikte resultaten. *Ovla. Jaarb.* 1951 = V (1953), I, 281-302.
- P. LAMBRECHTS, De streek tussen Noordzee en Schelde tijdens de Romeinse overheersing. *Ovla. Jaarb.* 1951 = V (1953), II, 21-44.
- Rec. S. J. D[E] L[AET], *Archeol.* 1954, I, 177-178.
- Bestudeert samenvattend de bewoning, de verovering door de Romeinen, de verkeerswegen, de ingegraven muntschatten, enz. van het gebied.

(1) Dank zij het initiatief van M. E. MARIËN zullen, onder de auspiciën van de Internationale Congressen voor Pre- en Protohistorische Wetenschappen, worden uitgegeven de „Inventaria Archaeologica — Corpus des Ensembles archéologiques”. De eerste reeks van 10 steekkaarten, met reproducties van de prehistorische voorwerpen in 10 „gesloten” vondsten van ons land ontdekt, verscheen zopas bij De Sikkels te Antwerpen. Door een ruime internationale samenwerking kan de regelmatige uitgave van dit onmisbaar hulpmiddel voor de studie van de chronologie verzekerd worden. Zie hierover ook *Archeol.* 1953, I, 121 en 1954, I, 170.

- J. MERTENS, De Romeinse vicus té Elewijt. Verslag over de opgravingen 1947-1953. *O. K. Mech.* LVII (1953), 21-62, 23 afb. buiten tekst.
- F. VAES- J. MERTENS, La céramique gallo-romaine en terre sigillée d'Elewijt (Belgique) (Coll. *Latomus* XIII (1953) = *Archaeologica belgica*, XII). *Bruxelles*, 1953.
Zie ook de samenvatting van deze bijdrage door J. MERTENS, Gallo-Romeins sigillata vaatwerk te Elewijt. *E. S.-Br.* XXXVII (1954), 1-17.
- G. BEEX, Noord-Brabant in de Romeinse tijd. *Brab. Heem* V (1953), 125-137, met een kaart.
Rec. S. J. D[E] L[AET], *Archeol.* 1954, I, 183.
- W. C. BRAAT, De grote Romeinse villa van Voerendaal. *Oudh. Med. Rijksmuseum Oudh. Leiden* n. r. XXXIV (1953), 48-70, met fig., platen en plans.
- M. TOUSSAINT, Répertoire archéologique du département de Seine-et-Marne (période gallo-romaine et époque franque). *Paris*, 1953.
- M. TOUSSAINT, Répertoire archéologique du département de la Seine (moins Paris). *Paris*, 1953.

MEROVINGISCHE PERIODE :

- E. SALIN, La civilisation mérovingienne... II. Zie *Bibl.* 1952, nr. 57.
Rec. G. FAIDER-FEYTMANS, *Rev. phil.* XXXI (1953), 1132-1134.
A. GRENIER, *Rev. ét. anc.* LV (1953), 485-487.
S. J. DE LAET, *Ant. class.* XXII (1953), 562-563.
M. TOUSSAINT, *Latomus* XII (1953), 256-259.
- G. FAIDER-FEYTMANS, L'aire de dispersion des cimetières mérovingiens en Belgique. *Études mérovingiennes — Actes des journées de Poitiers*, 1-3 mai 1952 [Paris, 1953], 103-109, 2 kaarten.
Beschouwingen over de verspreiding van de rijgrafvelden aan de hand van het repertorium van H. ROOSENS, vergelijking tussen de kaart van de Gallo-Romeinse villa's en de Merovingische grafvelden en oudheidkundige „status quaestionis” van het probleem van de Frankische nederzetting in ons land.
- H. ROOSENS, Le cimetière mérovingien de Baisy-Thy. Fouilles de 1950. *Bull. Mus. roy. d'Art et d'Hist.* 4e sér. XXIV (1952), 57-81 (= *Archaeologia belgica*, 15).
27 graven, meestal uit de VIe eeuw.
- J. A. E. NENQUIN, La nécropole de Furfooz (Dissertationes archaeologicae gandenses, I). *Brugge*, 1953.
Rec. G. F[AIDER]-F[EYTMANS], *Archeol.* 1953, II, 445.
R. NIERHAUS, *Gnomon* XXVI (1954), 271-274.
Dank zij de bewaarde nota's over de opgraving van dit

4e eeuws grafveld in 1867-1877 en dank zij de typologische studie van de voorwerpen die de 25 graven hebben opgeleverd, en die bewaard worden in het archeol. museum te Namen, is S. erin geslaagd het oorspronkelijk grafveld zo nauwkeurig mogelijk te reconstrueren. Het grafveld van Furfooz is zeer ws. afkomstig van Germaanse *laeti*, doch niet wegens de redenen, zo betoogt S., die J. WERNER heeft uiteengezet in zijn o. i. merkwaardige en overtuigende studie over het ontstaan van de kultuur der rijgrafvelden (zie *Bibl.* 1950, nr. 49).

P. GLAZEMA, The Merovingian grave-field at Rhenen (Netherlands). *Atti del 2° Congr. int. di studi sull' Alto Medioevo* (Spoleto, 1953).

A. ROES, Une garniture de ceinturon à décor entaillé, provenant de Rhenen (Utrecht). *Berichten Rijksdienst Oudh. Bodemonderzoek* (Amersfoort) IV (1953), 32-37.

Rec. G. F[AIDER]-F[EYTMANS], *Archeol.* 1954, I, 189.

Het gepubliceerde stuk, voortkomend uit het belangrijk grafveld van Rhenen, dateert uit het tweede kwart der 5e eeuw.

H. ROOSENS- M. VANDERHOEVEN, Een Merovingisch grafveld in Romeins puin te Rosmeer. (*Archaeologia belgica*, 9). *Bruzelles*, 1952.

Zie hierover ook A. R[EMANS], Opgravingen. *Limburg XXXII* (1953), 243-244 en H. R[OSENS], *Archeol.* 1954, I, 189.

A. DASNOY, Cimetière mérovingien de Spy. *Namurcum XXVII* (1953), 47-48.

Graven van de 7e eeuw.

G. FAIDER-FEYTMANS, Sépultures mérovingiennes de Waudrez. *Archeol.* 1953, I, 137.

G. F[AIDER]-F[EYTMANS], Deux fours à verre d'époque mérovingienne à Macquenoise. *Archeol.* 1953, I, 137-138.

A. ROES, Quelques remarques sur la verrerie franque. *Berichten Rijksdienst Oudh. Bodemonderzoek* IV (1953), 14-18.

Rec. G. F[AIDER]-F[EYTMANS], *Archeol.* 1953, II, 451.

A. ROES, A travers les collections archéologiques de la Hollande. *Berichten Rijksdienst Oudh. Bodemonderzoek* IV (1953), 26-32.

Daarin o. m. : cachets de potiers mérovingiens (et carolingiens) ; deux fibules annulaires saxonnes trouvées dans le Nord de la Hollande.

Het past hier ook de merkwaardige tentoonstellingen van Merovingische kunstvoorwerpen te vermelden, die onlangs in ons land werden georganiseerd. Van 18-10 tot 13-12-1953 werden te Doornik, naar aanleiding van de driehonderdste verjaardag van de ontdekking van het Childerik-graf (1653), de daarin gevonden sieraden getoond, die aan de vernieling ontsnapt zijn, samen met de unieke collectie von Diergardt (Keulen). Een catalogus „Trésors d'art mérovingiens" (*S. l.*, 1953), met talrijke reproducties, zal de herinnering aan deze tentoonstelling leven-

dig houden. Zie ook : Le problème franc à Tournai in *Art et Tourisme* VIII (1953), sept.-oct., 5-10, inz. M. AMAND, blz. 7-10.

Van 26-2 tot 15-5-1954 werd de collectie von Diergardt, aangevuld met een aantal van de schitterendste sieraden uit de Merovingische tijd, bewaard in Duitse en Franse musea, tentoongesteld in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel, waar eveneens de afdeling voor Merovingische oudheden heringericht en toegankelijk gesteld werd. Ook over deze expositie werd een rijk geïllustreerde catalogus „L'Art mérovingien” (S. l., 1954) uitgegeven. Zie ook het speciaal nummer van *Les Beaux-Arts*, van 26-2-1954.

Wat de recente opgravingscampagnes te Doornik betreft, die o. m. geleid hebben tot de ontdekking van de lang gezochte omwalling uit de IVe eeuw, zie L. FOUREZ, Tournai la Royale deviendra-t-elle Tournai l'Impériale? *Reflets du Tourisme* 1953, nr. 3; Id., Les fouilles de La Loucherie à Tournai. *Savoir et Beauté*, Noël 1953; Id., Les fouilles de La Loucherie à Tournai. *Le Courrier de l'Escaut*, nr. van 28 juli 1954.

Over de oude en nieuwe oudheidkundige ontdekkingen te Aarlen en in het zuidelijkste gebied van de provincie Luxemburg vindt men een aantal bijdragen in de 3e aflevering van jg. VIII (1953) van het ts. *Parcs Nationaux — Bulletin trimestriel de l'Association Ardenne et Gaume* en in de laatste nrs. van *Curia Arduennae — L'Ardenne centrale — Revue trim. du Cercle des Recherches histor., archéol. et folkloriques*. Zie hierover verder S. J. DE LAET, L'Ardenne et la Gaule romaines. *Archeol.* 1954, I, 179, en hieronder de toponymische bijdrage van J. VAN NÉRUS.

Zoals vroeger wijzen wij verder op de uitstekende kroniek over de vaderlandse oudheidkunde, die opgenomen wordt in het tijdschrift *Antiquité classique* en die afzonderlijk wordt uitgegeven onder de titel *Archeologie*. [Te bestellen bij Prof. Dr. S. J. DE LAET, Christiaan Soenenslaan, 2, St.-Denijs-Westrem (Gent)]. De twee nummers voor 1953 zijn overgedrukt uit *Ant. class.* XXII (1953), resp. blz. 116-139 en 429-452.

Met grote voldoening zullen de belangstellenden in de vaderlandse oudheidkunde — een te onzent zo lang schromelijk verwaarloosd studievak — de publicatie begroeten van een wetenschappelijke reeks *Archaeologia Belgica*, uitgegeven door de Rijksdienst voor Opgravingen te Brussel. In deze reeks, waarin thans 19 nrs. verschenen zijn, worden de opgravingsberichten, die in verschillende tijdschriften gepubliceerd werden, afzonderlijk uitgegeven.

Op initiatief van Collega S. J. DE LAET werd in 1953 de reeks „Dissertationes archaeologicae Gandenses” opgericht; het hierboven vermeld werk van J. A. E. NENQUIN moge het eerste zijn van een lange lijst!

Taalkundige bijdragen over de wisselwerking tussen het Germaans en het Romaans zijn :

71. TH. FRINGS- -W. VON WARTBURG, *Französisch und Fränkisch. Zs. f. rom. Phil.* LXVII (1951), 167-173.

In deze voortzetting van de studie, verschenen in hetzelfde tijdschrift jg. LXIII (1943), behandelen de auteurs de volgende items : 5. Anorm. *gerce*, afluand. *germe* ; 6. Franz. *gâche*, ndl. *gesp* ; 7. Franz. *hart* „Strick, Strang, Weidenband”, fränk. *hard* „Flachsfaser” ; 8. Franz. *hoder* „ermüden”, fränk. **hoddôn* „quälen” ; 9. Franz. *heurter*, fränk. **hürt* „Widder”.

72. L. GESCHIERE, *Éléments néerlandais du wallon liégeois. Zie Bibl.* 1949, blz. 233, noot 1.

Over dit werk verscheen een uitvoerige, kritische bijdrage van J. HERBILLON, *Éléments néerlandais du wallon liégeois. Dial. belgo-rom.* VIII (1951), 16-26, 65-89, 183-196 ; IX (1952), 32-53, 124-144 ; X (1953), 75-107. In jg. X, blz. 104, noot 1 wordt een lijst medegedeeld van de elders verschenen besprekingen.

Toponymische bijdragen in verband met het taalgrensprobleem zijn :

73. A. CARNOY, *Germaanse hydroniemen in Wallonië...* zie *Bibl.* 1952, nr. 67.

Rec. J. HERBILLON, Com. Top. XXVII (1953), 120.

74. A. DAUZAT, *Le type Neuchâteau (épithète antéposée) est-il dû à une influence de la syntaxe germanique? Rev. int. Onomastique* V (1953), 81-88.

S. beantwoordt de gestelde vraag bevestigend en verwerpt de ontkenning ervan, voorgestaan door K. MICHAËLSSON (*Mél. Dauzat* 1951, 215-223), op grond van een historisch overzicht, waaruit „une dégermanisation progressive de la langue [française]”, ook statistisch, duidelijk wordt, en van een geografische beschouwing (kaart op blz. 87), die aantoonst dat het type *Neuchâteau* vertegenwoordigd is in de toponymie van Noord- en N.-O.-Frankrijk, in een gebied dus dat aan het Germaans grenst.

Met belangstelling zien wij het vervolg van deze onderzoeken tegemoet !

Zie ook van A. DAUZAT, Stains, Stainville. *Ibid.*, 251.

Stains (dep. Seine) en Stainville (Meuse) < Germ. psn. *Sito*.

75. A. DAUZAT, Villers-Villiers. *Rev. int. Onomastique* V (1953), 8.

villare > *villers* (*s* est une addition graphique plus ou moins

tardive); les *villier(s)* sont d'anciens *viller(s)* : la finale rare *-er* a été remplacée par la finale *-ier*.

Zie ook : X., La nombreuse famille des *villers*. *Bull. Caisse d'Épargne* 1953, nr. 3, blz. 15; X., Van „villers”. *Ts. Alg. Spaar- en Lijfrentekas* 1953, nr. 3, blz. 15.

76. J. DEVLEESCHOUWER, Trois triplets toponymiques en Wallonie. *Vox romanica* XIII (1953), 24-39.

Zeer oorspronkelijke bijdrage over de Waalse pln.-triplekken Ciney-Conneux-Leignon; Braives-Viemme-Waremme; Maibe-Filée-Jassogne, waarin, door opeenvolgende vertaling, voor verschillende min of meer naburige plaatsen, dezelfde naam in drie verschillende talen zou ontstaan zijn. B. v. Maibe < laat-Kelt. *maipa*, adj. afleiding van **mapos* (zoon); Filée < **Filiācās*, acc. plur. fem. bij *Filius* (vertaling van Maibe in het Romaans); Jassogne < **Gasunnjai*, dat. loc. van **Gasunni*, collectief van *sunu* (zoon) (vertaling in het Germaans — later geromaniseerd!). De drie toponiemen zouden dan alle betekenen „l'établissement, la ferme des fils, la filiale”.

77. J. GIFFORD, Some notes on the toponymy of Spanish Navarra. *Rev. int. Onomastique* V (1953), 177-184.

Steunend op SACHS, Die germanischen Ortsnamen in Spanien und Portugal [*Berliner Beitr. zur rom. Phil.* II (1932)], maakt S. een lijst op van Gotische pln. in Spaans Navarra.

78. J. HERBILLON, Îlots alloglottes à Jandrain et à Saint-Trond. *Dial. belgo-rom.* X (1953), 5-27.

Belangrijke bijdrage over de taaleilanden aan beide zijden van de taalgrens, waarvan S. terecht getuigt : „... l'étude de la frontière linguistique peut en Belgique être considérée comme étant encore à ses débuts”. In de Waalse gemeente Jandrain (-Jandrenouille) onderzoekt S. o. m. de pln. 1324 *Nyhove* (nieuw hof); 1731 *al kerkate* (kerk + hout of kouter); Voetzel < Lat. **vallicella*, 1292 *vauxelle*; 1464 *Glaetzel* en 4 Germ. psn. Uit de omgeving van St.-Truiden, worden, met de hulp van A. STEVENS, de moeilijke etymologieën onderzocht van Mets(t)eren (Lat. *macerias*), Gorsem en Melveren; de voorgestelde verklaringen bevestigen de hypothese van LINDEMANS, betreffende een Romaanse cultuurexpansie in Brabant gedurende de X^e eeuw.

In fine, interessante nota over de in 1358 grote meerderheid Rom. psn. te Walshoutem.

79. W. JUNGANDREAS, Deutsche und Romanen an Mosel und Saar. *Protokoll-Manuskript Arbeitsgemeinschaft f. westdt. Landes- und Volksforschung, Tagung Saarburg* 28/9-1/10/1953, S. 13-17.

Betoogt aan de hand van de toponymie en van de terminologie van de wijnbouw, dat in het Moezeldal een Romaans dia-

lect slechts in de XIIIe eeuw ten onder gegaan is. Van de VIIIe eeuw begon aan de Moezel de verduitsing van de Keltische en Romaanse pln., dan wanneer de Saar, Luxemburg en Lotharingen in de V^e eeuw reeds Duitstalig waren. Het Moezeldal is duidelijk een Romaans „Erhaltungsgebiet”.

Met grote belangstelling verwachten wij het werk „Das Erbe der Antike und das Vordringen des Deutschen im Moselland”, dat S. in deze lezing aankondigt.

80. F. LECHANTEUR, Un axe d'études négligé : Normandie - Pays-Bas. *Hand. XXe Vla. Fil. Congres [Antwerpen, 1953]*, 132-138.

Over de mogelijke vestiging van Franken in Normandië.

Over de identificatie van de plaatsnamen, voorkomend in de klassieke bronnen, zijn de volgende bijdragen verschenen :

81. A. R[EMANS], Atuatuca Tungrorum. *Limburg XXXII* (1953), 120-121.

Verwerpt de stelling van H. SPIERTS [*Maasgouw LXXXII*, jg. XLVI (1953), 33-46] betreffende de ligging van Atuatuca in het gehucht Honthem onder Sinte-Geertrui (Ndl. Limb.).

82. B. H. STOLTE, Apud Toxandriam locum. *Ts. v. Gesch. LXVI* (1953), 131-132.

Bespreekt de mogelijkheid dat *locus* zowel *plaats* als *streek* zou kunnen betekenen.

83. E. TRIPS, Het Ardennenwoud, het maquis van Ambiorix. *Limburg XXXII* (1953), 37-38.

Commentaar bij Caesar B. G. VI „ad flumen Scaldim, quod influit in Mosam, extremasque Arduennae partes”.

84. E. TRIPS, Atuatuca Eburonum, Atuatuca Tungrorum en Tongeren. *Limburg XXXII* (1953), 181-184 ; *XXXIII* (1954), 29-36.

In verband met de bovenstaande discussie, brengt S. opnieuw de argumenten naar voren die pleiten ten gunste van de identificatie van Atuatuca met Tongeren.

85. J. VANNÉRUS, Le Celli : cellarium fisci d'Amberloup. *Curia Arduennae* n° 13 (janv.-mars 1953), 9-16, 23.

Rec. G. F[AIDER]-F[EYTMANS], *Archeol.* 1953, II, 452.

De plaatsnaam *Celli de Ste Ode* op 4.500 m. ten N. van de kerk van Amberloup (zie *Bibl.* 1950, nr. 53), wijst, samen met een aantal andere toponiemen, op de Merovingische en Karolingische *fiscus* van Amberloup, de voortzetting van de oude *Curia Arduennae*.

In hetzelfde tijdschrift wijst CH. DUBOIS, A propos de l'emplacement du Cellarium fisci, blz. 17-18, op het feit dat, blijkens een aantal laat-Merovingische graven en begraafplaatsen, de thans afgelegen plaats waar de oudheidkundige ontdekking van het cellarium in 1952 geschied is, niet onbewoond was.

De huidige taaltoestanden in het taalgrensgebied zijn het onderwerp van de volgende bijdragen :

86. A. BOILEAU, Le patois germanique du pays de Limbourg. *Zs. Eupener Geschichtsver.* II (1952), 8-14.

Over het taalgebruik in de moderne periode en in de 19e eeuw.

87. A. DAUZAT, L'Europe linguistique (Bibliothèque scientifique). *Paris*, 1953².

Rec. J. HERBILLON, *Dial. belgo-rom.* X (1953), 136-141.

Blz. 94 : la frontière linguistique ; blz. 165-173 : la situation des langues en Belgique.

88. Tj. W. R. DE HAAN, Nederlands ten zuiden van Limburg. *Navorser XCIV* (1953/54), 76-81.

Beschrijft de huidige taaltoestand in het land van Overmaas.

Als rechtshistorische studiën dienen ten slotte te worden vermeld :

89. K. A. ECKHARDT, *Lex Salica* — 100 Titel-Text, hrsg. von... (Germanenrechte Neue Folge, Abt. westgermanisches Recht). *Weimar*, 1953.

Kritische uitgave van de Hss.-groep D, met Dt. vertaling, aangevuld met de Lat. tekst van de groep E.

Zie hierover ook : J. GOOSSENAERTS, Van de Lex Salica. *Wet. Tijd.* XIV (1954), kol. 249-251.

Van J. GOOSSENAERTS ook : Vooruit met de Heemkunde ! *Spycker XI* (1951-1954), 3-21.

Onderzoekt de verhouding tussen de heemkunde en de geschiedenis, o. m. aan de hand van het probleem van de Franken en de Lex Salica ; onderlijnt het belang van de toponymie voor onze oudste geschiedenis.

90. J. YVER, Les deux groupes de Coutumes du Nord. *Rev. Nord XXXV* (1953), 197-220 (à suivre).

NASCHRIFT. — Gelet op de steeds groter wordende moeilijkheden die aan de wetenschappelijke informatie worden gesteld, zijn de stellers van het bovenstaande overzicht zo vrij, de lezers dringend om toezending te verzoeken van alle bijdragen over plaatsnamenstudie, niet het minst van die welke in plaatselijke of gewestelijke tijdschriften, in dag- en weekbladen, enz. mochten verschijnen.

Adres : Prof. dr. H. J. VAN DE WIJER, directeur van het Instituut voor Naamkunde, E. van Evenstraat 10, Leuven.
